

Jenni Heininen & Sanni Saarikoski

**YHDISTÄMÖ-HANKKEEN NUORTEN NÄKEMYKSIÄ RYHMÄTOIMINTAAN
OSALLISTUMISESTA**

YHDISTÄMÖ-HANKKEEN NUORTEN NÄKEMYKSIÄ RYHMÄTOIMINTAAN OSALLISTUMISESTA

Jenni Heininen & Sanni Saarikoski
Opinnäytetyö
Kevät 2023
Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Tekijät: Jenni Heininen & Sanni Saarikoski

Opinnäytetyön nimi: Yhdistämö-hankkeen nuorten näkemyksiä ryhmätoimintaan osallistumisesta

Työn ohjaajat: Seija Kokko & Pirjo-Riitta Ylikauma

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2023

Sivumäärä: 51 + 2 liitettä

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kartoittaa hankkeeseen osallistuvien nuorten aikuisten näkemyksiä ryhmätoimintaan osallistumisesta. Tavoitteena oli tuottaa Yhdistämö-hankkeelle tietoa asiakkaan näkemyksistä koskien ryhmätoimintaan osallistumiseen vaikuttavista tekijöistä. Opinnäytetyö antaa tietoa Yhdistämö-hankkeelle asiakkaiden tukemiseen ryhmätoimintaan osallistumisessa ja osallisuuden vahvistamisessa. Opinnäytetyöstä saatua tietoa Yhdistämö-hanke voi hyödyntää toimintaa kehittäessään.

Opinnäytetyön tietoperustassa käsitellään sosiaalista kuntoutusta, osallisuutta ja ryhmätoimintaan osallistumista, sekä NEET-nuoria. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineisto hankittiin avoimien haastattelujen avulla hankkeeseen osallistuvilta nuorilta. Haastatteluun osallistuneet nuoret olivat vasta aloittaneet ryhmätoiminnan tai eivät osallistuneet siihen ollenkaan. Aineiston analysointi suoritettiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Keskeisimpinä opinnäytetyömme johtopäätöksinä tuloksien pohjalta nousivat esille useat osallisuutta ja osallistumista edistävät ja estävät tekijät. Osallistumiseen vaikuttaa ryhmätoiminnan sisältö, ympäristö ja toiminnan luonne. Osallistumiseen vaikuttaa myös kävijöiden omat henkilökohtaiset tavoitteet, vaikutukset ja edellytykset. Osallisuutta edisti vaikuttamisen kokemus, ohjaajien tuki ja kannustus, kokemus kelpaavuuden tunteesta sekä mahdollisuus osallistua toimintaan omien voimavarojen ja kykyjen mukaisella tasolla. Nuoren osallisuuden vahvistaminen tukee asiakaslähtöistä kehittämistä. Asiakaslähtöisellä kehittämisellä voidaan tukea osallistumista. Osallistujan kokonaistilanteella on vaikutusta siihen millä tavalla asiakkaalla on mahdollisuus osallistua ryhmätoimintaan.

Jatkotutkimuksessa olisi kiinnostavaa tutkia palveluiden ulkopuolella olevien nuorten tavoittamiseen ja osallisuuteen liittyviä tekijöitä. Täysin palveluiden ulkopuolella olevilla nuorilla voi olla erilaisia näkemyksiä osallisuuteen vaikuttavista tekijöistä. Olisi tärkeää selvittää mikä rohkaisisi heitä hakeutumaan ryhmätoimintaan ja miten heitä voitaisiin tukea. Lisäksi olisi kiinnostavaa tutkia nuorten osallistumista kehittämiseen ja miten heitä voitaisiin paremmin tukea kehittämiseen osallistumisessa.

Asiasanat: Sosiaalinen kuntoutus, osallisuus, ryhmätoiminta, nuoret aikuiset

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme of Social Services

Authors: Jenni Heininen & Sanni Saarikoski

Title of thesis: Views of the young adults of the Yhdistämö project on participating in group activities

Supervisors: Seija Kokko & Pirjo-Riitta Ylikauma

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2023

Number of pages: 51 + 2 appendices

The purpose of our thesis was to examine the views of young people participating in the Yhdistämö-project on participating in group activities. The aim was to provide the Yhdistämö-project with information on the participants' views on the factors affecting participation in group activities. The study provides information for the Yhdistämö project to support participants in participating in group activities and strengthening the experience of participation.

The thesis was carried out as a qualitative study and the material was obtained through open interviews from the young people participating in the project. The people who participated in the interview had only just started the group activity or did not participate in it at all. The analysis of the data was carried out using data-driven content analysis.

The results of this thesis show that participation is influenced by the content, environment, and nature of group activities. Participation is also influenced by the visitors' own personal goals and the conditions of the group activity. Participation is promoted by the experience of influencing, the support and encouragement of instructors, a feeling of worthiness, and the opportunity to participate in activities at a level consistent with one's own resources and abilities. The participant's overall situation has an impact on how the participant can participate in group activities.

In further research, it would be interesting to study factors related to the outreach and participation of young people outside the services. Young people who are completely outside the scope of services may have different views on the factors affecting participation. In addition, it would be important to study how young people can be better involved in the development of activities.

Keywords: Social rehabilitation, participation, group activity, young adults

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	YHDISTÄMÖ-HANKE YHTEISTYÖTAHONA.....	8
2.1	Sosiaalisen kuntoutuksen menetelmät Yhdistämö-hankkeessa.....	10
3	NEET-NUORET JA SYRJÄTYMISEN EHKÄISEMINEN.....	13
3.1	Sosiaalinen kuntoutus	15
4	OSALLISUUS JA RYHMÄTOIMINTAAN OSALLISTUMINEN.....	18
4.1	Ryhmätoiminta	22
5	TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ.....	24
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	26
6.1	Tutkimusmetodologia	26
6.2	Tutkimukseen osallistujat ja aineistonhankinta	27
6.3	Aineiston analysointi	28
7	LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS.....	31
7.1	Eettisyys.....	31
7.2	Luotettavuus.....	32
8	TULOKSET.....	34
8.1	Henkilökohtaiset tekijät.....	34
8.2	Muiden osallistujien ja ohjauksen merkitys	36
8.3	Ryhmätoiminnan ominaisuudet	37
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	39
10	POHDINTA.....	43
	LÄHTEET.....	47
	LIITTEET	52

1 JOHDANTO

Suomessa on paljon työn ja koulutuksen ulkopuolella olevia nuoria, joiden syrjäytymisen vähentämiseksi järjestetään sosiaalista kuntoutusta ja pyritään vahvistamaan osallisuutta. Nuorten sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on ehkäistä syrjäytymistä, vahvistaa toimintakykyä ja edistää osallisuutta (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301:17§). Sillä tavoitellaan nuorten kiinnittymistä yhteiskuntaan ja työhön tai opintoihin (Sosiaali- ja terveysministeriö 2022). Vuoden 2022 työvoimatutkimuksen mukaan maaliskuussa 2022 Suomessa työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevia 15–24-vuotiaita nuoria on noin 41 000 ja 25–34-vuotiaita noin 21 000 (Tilastokeskus 2022). Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten määrää on kuitenkin vaikea selvittää, koska välttämättä työn ja koulutuksen ulkopuolella oleva nuori ei ole syrjäytymisvaarassa vaan mahdollisesti hän odottaa esimerkiksi asepalveluksen aloittamista tai valmistautuu pääsykokeisiin (Tilastokeskus 2016).

Opinnäytetyö tehdään yhteistyössä Yhdistämö-hankkeen kanssa, joka tarjoaa intensiivistä palveluohjausta ja toiminnallista ryhmätoimintaa kohtaamispaikassa 18–35-vuotiaille oululaisille nuorille, jotka ovat jääneet koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. Toiminnan tavoitteena on tavoitteellisesti asiakkaan rinnalla kulkien vahvistaa nuoren työ- ja toimintakykyä. Hanke on Diakonia-ammattikorkeakoulun (myöhemmin Diak) ja Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö sr (myöhemmin ODL) yhteishanke, jonka tarkoituksena on kehittää asiakastyön työkaluja ja menetelmiä syrjäytymisen ja työttömyyden ehkäisemiseksi sekä parantaa palveluiden laatua, asiakaslähtöisyyttä, yhteen toimivuutta ja saavutettavuutta. Kehittämistyötä tehdään yhdessä nuorten kanssa käyttäen osallistavia menetelmiä. (ODL 2022.)

Nuorisolain mukaan nuoria ovat kaikki alle 29-vuotiaat (Nuorisolaki 1285/2016:3§). Tässä opinnäytetyössä tarkoitamme nuorilla Yhdistämö-hankkeeseen osallistuvia nuoria, jotka ovat 18–35-vuotiaita koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevia oululaisia. Yhdistämö-hankkeen toiminta on suunnattu nuorisolain mukaista määritelmää laajemmalle ikähaarukalle. Hankkeen palveluohjaajien mukaan tähän valintaan päädyttiin, koska todettiin, että nuorisolain mukainen ikähaarukka jättää ulkopuolelle osan työttömistä ja koulutuksen ulkopuolella olevista, vaikka palveluntarve on sama.

Yhdistämö-hankkeen asiakasprosessissa pyritään tukemaan asiakkaan osallistumista ryhmätoimintaan. Ryhmätoimintaan osallistumiseen voi kuitenkin liittyä erilaisia haasteita ja voimavaroja, jotka vaikuttavat osallistumiseen. Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa hankkeeseen osallistuvien nuorten aikuisten näkemyksiä ryhmätoimintaan osallistumiseen vaikuttavista tekijöistä. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa hankkeelle tietoa asiakkaiden näkemyksistä koskien ryhmätoimintaan osallistumiseen liittyviä tekijöitä, jota Yhdistämö-hanke voi hyödyntää toimintaa kehittäessään. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin avoimilla haastatteluilla.

Opinnäytetyössämme ja sen toteutuksessa näkyvät sosiaalialan kompetenssit, jotka ohjaavat työskentelyämme ja tukevat meidän ammatillista kasvuamme. Kompetensseista esiin nousevat erityisesti asiakastyön osaaminen, kriittinen osallistava yhteiskuntaosaaminen ja sosiaalialan eettinen osaaminen. Kriittinen osallistava yhteiskuntaosaaminen näyttäytyi jo aiheen valinta vaiheessa; valitsimme aiheen, jonka johtopäätöksiä voi käyttää ehkäisemään syrjäytymistä, edistämään sosiaalista osallisuutta ja hyvinvointia osallistavia menetelmiä käyttäen. Aihe myös syventää tietämystämme yhteiskuntaan ja ihmisiin vaikuttavasta merkittävästä ilmiöstä, osallisuudesta. Asiakastyön osaamista tarvitaan tutkimuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Kaikissa vaiheissa kiinnitimme huomiota asiakkaan näkökulmaan ja asiakaslähtöiseen asiakkaan osallistamiseen, sekä yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvon edistämiseen. (Arene 2017.) Halusimme oppia mitkä tekijät vaikuttavat ryhmätoimintaan osallistumiseen ja mihin tekijöihin kiinnittämällä huomiota voimme tulevana sosiaalialan ammattilaisina tukea nuoria paremmin ryhmätoimintaan osallistumisessa.

2 YHDISTÄMÖ-HANKE YHTEISTYÖTAHONA

Yhdistämö-hanke on ESR-hanke, joka toteutetaan ODL:n ja Diakin yhteishankkeena. Se on aloitettu vuonna 2020 ja päättyy huhtikuussa 2023. Hankkeen toimintalinjana on köyhyyden torjunta ja sosiaalinen osallistaminen. Sen tarkoituksena on pitkäjänteisesti kehittää koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten aikuisten palveluita sekä levittää kehitettyjä toimintamalleja laajemmin. Hankkeen työssä yhdistyy ODL:n syrjäytymistä ehkäisevä ja hyvinvointia edistävä työskentely ja Diakin osaaminen osallistavista ja pedagogisista työmenetelmistä. Hankkeen tavoitteena on tuottaa hyvinvointialusta -toimintamalli, joka vahvistaa koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten aikuisten osallisuutta, työ- ja toimintakykyä sekä edistää työllisyyttä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022.)

Palveluiden asiakaslähtöisyyden, laadun ja saavutettavuuden sekä yhteen toimivuuden parantaminen on Yhdistämö-hankkeen tavoitteita. Tällä hetkellä palveluiden hajanaisuus vaikeuttaa asiakkaiden löytämistä palveluiden piiriin. Yhdistämö-hankkeessa kootaan yhteen alueiden toimijoita, joiden kanssa yhteiskehittämällä voidaan rakentaa yksilöllisiä, asiakaslähtöisiä palvelukokonaisuuksia. Tämä auttaa vahvistamaan asiakkaiden osallisuutta sekä heidän voimavarojaan, työkykyään ja hyvinvointiaan. (Yhdistämö 2022.)

Yhdistämö-hanke tarjoaa yksilöohjausta, jota tehdään noudattaen intensiivisen palveluohjauksen periaatteita. Yksilöohjauksessa annetaan asiakkaille yksilöllistä tukea arkeen, elämäntilanteen selvittelyyn ja tulevaisuuden jäsentymiseen. Hankkeessa on kohtaamispaikka-ryhmätoimintaa. Se tarjoaa mahdollisuutta siirtyä tuetusti ryhmätoimintaan, ja siellä luoda uudelleen sosiaalisia suhteita, vuorovaikutustaitoja, saada vertaistukea ja palveluohjausta eri tilanteissa sekä aktiviteettia arkeen. Hankkeessa käytetään työmenetelminä voimavara- ja ratkaisukeskeisiä menetelmiä sekä osallistavaa työtettä. (Yhdistämö 2021.)

Hankkeen palveluohjaajien mukaan Yhdistämö-hankkeen kohderyhmänä ovat oululaiset työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevat tai pidempään työtä hakeneet, sekä heikossa työmarkkina asemassa olevat 18–35-vuotiaat nuoret aikuiset. Nuoret ohjautuvat hankkeeseen monista eri paikoista muun muassa perusterveydenhuollon psykiatristensairaanhoitajien tai aikuissosiaalityöntekijöiden kautta, Nuotti-valmennuksesta tai ohjaajapalveluista. Tämän lisäksi nuori voi itse löytää

hankkeeseen esimerkiksi mainosten kautta. Palveluohjaajien mukaan asiakkaiden toimintaan osallistuminen on yksilöllistä. Osa asiakkaista osallistuvat suoraan ryhmätoimintaan, kun taas osa nuorista aloittavat ensin yksilötoiminnan ja mahdollisesti sen jälkeen osallistuvat ryhmätoimintaan.

Kuten yleisesti työttömien ja työelämän ulkopuolelle jääneillä niin myös hankkeessa olevilla nuorilla on haasteita arjen hallinnassa, taloudesta huolehtimisessa ja sosiaalisissa suhteissa. He tarvitsevat usein paljon yhteiskunnan tarjoamia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. Heillä voi olla jokin avun hakemista heikentävä somaattinen sairaus. Heillä voi olla myös haasteita palveluun sitoutumisessa, mikä voi johtaa siihen, ettei asiakkuus eri palveluissa etene. Tällaisia asiakkaita kutsutaan pyöröoviasiakkaiksi eli asiakkaiksi, joiden palvelutarve on tunnistettu, mutta heitä ei saada sitoutumaan palveluihin (Korhonen & Hämeen-Anttila 2019).

Yhdistämö-hankkeen asiakkaiden tilannetta ja tarpeita tarkastellaan 3X10D-elämäntilannemittarin avulla noin kolmen kuukauden välein. Se sisältää kymmenen itsearvioitavaa kohtaa, jotka perustuvat kymmeneen hyvinvoinnin kannalta keskeiseen elämänalueeseen. Mittarien avulla tuotetaan kokonaiskuva asiakkaan tyytyväisyydestä elämäänsä ja nostetaan esille kohtia, joita asiakas haluaa kehittää, sekä osa-alueita, joihin tarvitaan tukea. 3X10D elämäntilannemittarin tuloksia tarkastellaan yhdessä ammattilaisen kanssa. Tulosten pohjalta yhdessä laaditaan, sekä asiakkaan oman elämän, että työskentelyn tavoitteita. 3x10D-mittarin säännöllinen käyttö ja tulosten seuranta mahdollistaa työskentelyn seurannan ja arvioinnin. (Diak 2021.) Omien voimavarojen ja mahdollisuuksien arviointi on myös osa henkilökohtaista toimijuutta (Romakkaniemi & Järvikoski 2013).

Yhdistämö-hankkeessa asiakasprosessit ovat yksilöllisiä. Hankkeen palveluohjaajat kertovat, että hankkeessa asiakkuus käynnistyy asiakkaan henkilökohtaisen tilanteen ja yhdessä mietittyjen tavoitteiden kautta. Asiakas voi muun muassa itse löytää Kohtaamispaikkatoimintaan, jolloin asiakkuus lähtee käyntiin ryhmätoiminnasta ja tämän jälkeen asiakkaan omasta kiinnostuksesta tai ohjaajien tunnistaessa yksilöllisen tuen tarpeen voi asiakas saada ryhmätoiminnan lisäksi myös yksilöllistä palveluohjausta. Voi myös olla, että asiakas ohjautuu kohtaamispaikkatoimintaan jostain muusta palvelusta ja asiakas voidaan tällöin muiden palveluiden kautta tuetusti ohjata tähän toimintaan. Yksilöohjauksessa työskentely tapahtuu asiakkaan toiveiden ja kykyjen pohjalta yhdessä laadittujen tavoitteiden ja sopimusten mukaisesti. Lähiyöskentelyn lisäksi yksilöohjausta voidaan järjestää etäyhteyksin tai tarvittaessa jopa viestittelyllä, jos asiakas ei kykene tulemaan paikan päälle. Näin saadaan asiakkuus jatkumaan, vaikka asiakkaalla ei olisi kykyjä tai voimavaroja lähteä kotoaan.

2.1 Sosiaalisen kuntoutuksen menetelmät Yhdistämö-hankkeessa

Yhdistämö-hankkeen asiakastoiminta sijoittuu sosiaalisen kuntoutuksen kentässä kuntoutuksen alkuvaiheeseen. Hankkeen palveluohjaajat puhuvat sosiaalisesta vahvistamisesta, jonka voidaan ajatella olevan osa sosiaalista kuntoutusta. Sosiaalisessa vahvistamisessa korostuu nuorten kohtaaminen, dialogisuus sekä kokonaisvaltainen huomioiminen. Sitä voi toteuttaa ryhmä- tai yksilötyöskentelyinä. Työskentelyssä on ideana ohjaaminen sekä rinnalla kulkeminen vahvistavaa vuorovaikutusta hyödyntäen. Sosiaalisen vahvistamisen tavoitteena on saada nuori yhteisön jäseneksi. (Valtakunnallinen työpajayhdistys 2016.) Myös sosiaalihuoltolain (30.12.2014/1301:17§) mukaan sosiaalisen toimintakyvyn vahvistaminen on yksi osa sosiaalista kuntoutusta.

Yhdistämö-hankkeessa ja sosiaalisessa kuntoutuksessa käytetään menetelmiä, jotka ovat voimavara- ja ratkaisukeskeisiä sekä osallistavia työskentelytapoja. Nämä menetelmät kuuluvat yksilö- ja ryhmätoimintaan. Voimavara- ja ratkaisukeskeiset menetelmät ohjaavat asiakkaan kanssa tapahtuvaa vuorovaikutusta ja pitävät sisällä hänen tilanteensa ja tuen tarpeen arvioin. Ratkaisukeskeisyydessä keskitytään pieniin tavoitteisiin. Voimavarakeskeisyydessä etsitään ja tunnistetaan jo olemassa olevia voimavaroja ja pyritään vahvistamaan niitä. Näiden menetelmien periaatteina ovat usko asiakkaan mahdollisuuksiin, onnistumisiin, voimavaroihin ja ratkaisuihin, asiakaslähtöisyys, tavoitteellisuus ja luottamus. (Vuokila-Oikonen & Keskitalo 2018, 164—168.)

Voimavaralähtöisellä työskentelyllä tarkoitetaan dialogista työskentelyä, jossa ongelmiin keskittymisen sijasta keskitytään ympäristön, sekä yksilön voimavaroihin ja mahdollisuuksiin. Voimavaralähtöisyys on tavoitteellista työskentelyä, jossa pyritään saavuttamaan tavoitteet yksilön ja yhteisön voimavaroja kartoittaen ja hyödyntäen. Tausta-ajatuksena on, että kaikissa elämäntilanteissa ihmisillä on vahvuuksia, resursseja ja kykyjä. Voimavaralähtöisessä työskentelyssä asiakasta tuetaan omien vahvuuksien ja voimavarojen löytämisessä ja niiden käyttöönotossa ongelmien ratkaisemiseksi. Mahdollisuuksia ja voimavaroja on työntekijän hyvä etsiä yhdessä asiakkaan kanssa ja sanoittamalla niitä ääneen. Voimavaroja voivat olla muun muassa läheiset ihmissuhteet, kulttuuri ja yhteisö. Taustalla on ajatus siitä, että huomion kiinnittäminen vahvuuksiin kasvattaa niitä. Asiakasta pyritään motivoimaan kehittymään löytämällä toivoa ja mielekkäitä keinoja tilanteen parantamiseksi. (Vuokila-Oikonen & Keskitalo 2018, 84—91, 166—167.)

Ratkaisukeskeisessä lähestymistavassa työskentely on aina asiakaslähtöistä ja siinä keskitytään asiakkaan näkökulmaan. Tässä työmenetelmässä painotetaan asiakkaan voimavaroja ja kykyjä

sekä muutetaan ongelmat tavoitteiksi ja suunnataan katse tulevaisuuteen. Muutetaan siis asioita, jotka eivät toimi ja vahvistetaan asioita, jotka toimivat. (Vuokila-Oikkinen 2021.) Pienin askelin eteneminen ja elämän toimiviin asioihin keskittyminen on olennaista (Vuokila-Oikkinen & Keskitalo 2018, 166—167).

Yhdistämö-hankkeen kohtaamispaikkatoiminnassa tavoitteena on tarjota asiakkaille arkeen säännöllistä toimintaa, joka vahvistaa sosiaalisuutta ja toimijuutta. Kohtaamispaikkatoimintaa Yhdistämö-hanke järjestää Oulun keskustassa ODL:n Helmi-kahvilassa ja Kiimingin Syketalolla. Kohtaamispaikassa tarjotaan asiakkaille luottamuksellinen paikka. Sinne tulevat nuoret voivat kohdata matalalla kynnyksellä muita samankaltaisessa elämäntilanteessa olevia nuoria. Aluksi asiakas saatellaan mukaan toimintaan ja tutustutetaan kohtaamispaikkatoimintaan. Toiminnassa asiakas pääsee tuetusti toimimaan muiden nuorten kanssa. Tämän jälkeen kohtaamispaikassa vahvistetaan asiakkaan sitoutumista tuttujen ohjaajien säännöllisellä läsnäololla ja vuorovaikutuksella. Kohtaamispaikan ohjaajat pyrkivät vahvistamaan asiakkaan itsenäistä tekemistä ja oma-aloitteisuutta sekä auttaa asiakkaan kykyä ilmaista omia mielipiteitään ja tukemaan muita. Asiakkaan valmiuksia pyritään kehittämään työelämään ja opiskeluihin palaamisessa. (Yhdistämö 2021.)

Kohtaamispaikan ryhmätoiminnassa on keskeistä ilmapiiri, tuki ja toiminta. Ilmapiiriin tulee olla luottamuksellinen, kotoisa ja lämmin sekä toiminnan ja osallistumisen tulee edetä asiakkaan ehdoilla. On tärkeää tukea asiakkaita eri elämäntilanteissa ja muiden palveluiden piiriin pääsemisessä. Toiminnan tulee olla ohjattua ja houkuttelevaa sekä sellaista, johon myös yksinäisellä nuorella on helppo tulla mukaan. Yhdistämö-hanke on tehnyt säännöllisiä kyselyitä kohtaamispaikan toimintaan osallistumisesta. Tuloksista on ilmennyt, että toimintaan osallistuminen on edistänyt asiakkaiden hyvinvointia ja vahvistanut itseluottamusta, sekä parantaneen toimintakykyä. He kokivat saaneensa tukea sosiaalisissa tilanteissa toimimiseen sekä arjen hallintaan ja heidän voimavarojansa on huomioitu ryhmätoiminnassa. Hyödyiksi asiakkaat ovat kokeneet sen, kun tulee lähdettyä välillä kotoa pois ja saa mielekästä tekemistä arkeen. (Yhdistämö 2021.)

Sosiaalisen kuntoutuksen käynnistämisen kannalta on tärkeää saada nuoret liittymään ryhmätoimintaan, koska sen avulla voidaan vahvistaa yksilön sosiaalisia suhteita, vertaistukea ja osallisuutta, ja näin lisätä asiakkaan pärjävyyttä, toimintakykyä ja mahdollistaa palautumista työhön ja koulutukseen. Ryhmätoiminta on hyvä keino uudelleen aktivoida sosiaalisia taitoja tuetusti. Samalla ryhmätoiminnassa voidaan harjoitella erilaisia arkeen kuuluvia asioita kuten ruoanlaittoa, ta-

louden hallintaa ja siivoamista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020a.) Yhdistämö-hankkeen tavoitteena on vahvistaa nuoren pärjävyyttä ja toimijuutta sekä kiinnittää nuorta elämäänsä ja arkeensa, sekä edistää nuorten työhön ja koulutukseen palaamista. Ryhmätoimintaan liittyminen tukee palveluohjaajien mukaan näitä tavoitteita vahvistamalla nuoren osallisuutta.

3 NEET-NUORET JA SYRJÄTYMISEN EHKÄISEMINEN

Tässä kappaleessa aukaisemme opinnäytetyöhön liittyvää teoriapohjaa. Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevilla nuorilla on suuri riski syrjäytyä. Syrjäytymisen ehkäisemiseksi järjestetään sosiaalista kuntoutusta. Sosiaalisessa kuntoutuksessa tärkeää on osallisuuden vahvistaminen, jonka kautta ihminen pääsee osalliseksi omaan elämäänsä. Sosiaalista kuntoutusta voidaan järjestää eri menetelmien avulla kuten ryhmätoiminnalla voimavara- ja ratkaisukeskeisiä menetelmiä käyttäen.

Nuorista, jotka eivät ole koulutuksessa, työelämässä, valmennuksessa tai asevelvollisuutta suorittamassa käytetään usein nimitystä NEET-nuoret (Not in Employment, Education or Training). Heillä usein on psyykkisiä, sosiaalisia ja fyysisiä haasteita, jotka ovat päässeet kasaantumaan sekä heidän toimintakykynsä saattaa olla heikentynyt. Mutta kaikki NEET-nuoret eivät ole syrjäytyneitä tai syrjäytymisen uhan alla vaan se on myös hyvin monen elämään kuuluva väliaikainen vaihe. NEET-nuorilla on usein haasteita elämänhallinnassa, sosiaalisissa suhteissa ja sosiaalisissa taidoissa sekä taloudellisia vaikeuksia, joihin he tarvitsevat tukea. Elämänhallinnan haasteet voivat näkyä esimerkiksi päivärytmin kääntymisessä ja vaikeutena huolehtia arjen asioista kuten laskujen maksamisesta. Talouteen liittyvät ongelmat voivat näkyä esimerkiksi suunnittelemattomana rahankäytönä, mikä johtaa rahattomuuteen ja talous voi jäädä kokonaan hoitamatta sekä nuori voi velkaantua. Sosiaalisten suhteiden haasteet usein johtavat läheisten tuen vähyyteen ja nostaa riskiä syrjäytyä sekä heikentävät minäkuvaa ja uskoa pärjäämiseen työ- ja koulutusmarkkinoilla. (Sandberg ym. 2018.)

Syrjäytymisellä tarkoitetaan normaalien yhteiskunnan käytäntöjen ulkopuolelle putoamista. Syrjäytyneisiin lasketaan työttömät työnhakijat, eli henkilöt, jotka ovat jonkinlaisten palveluiden piirissä. Kuitenkin kriittisimmässä tilanteessa ovat ne, jotka eivät kuulu minkään palveluiden piiriin. Heidän löytämisensä ja auttaminen onkin suuri haaste. Syrjäytymiseen johtavia tekijöitä voi olla perhetausta, asumismuoto, heikko-osaisuus ja koulutuksen puute, sekä se on ylisukupolvista. Yksi kriittisistä vaiheista syrjäytyä on peruskoulun päättymisen ja muut elämän nivelvaiheet. (Myrskylä 2021). Lakimuutos oppivelvollisuuden pidentämisestä arvioidaan vähentävän tämän nivelvaiheen syrjäytymisriskiä, koska se lyhentää peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen väliin tippumista (HE 173/2020, 4.2.3.3).

Syrjäytymistä on vaikea määritellä tarkasti ja se voi vaihdella. Voidaankin ajatella, että syrjäytymisellä tarkoitetaan useampien tekijöiden kasaantumista. Tässäkin otettava huomioon yksilön oma kokemus tilanteesta. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 5/2016.) Vuonna 2014 tehdyn Nuorisobarometrin mukaan 15–29-vuotiaat nuoret kokivat syrjäytymisen keskeisimmäksi syyksi ystävien puutteen (Myllyniemi 2014, 49–50). Syrjäytymiseen vaikuttavina tekijöinä on nähty esimerkiksi sosiaalisen tuen puute ja asumismuoto. Ihmisellä, joka asuu yksin, eikä ole vanhempia tai muita ihmisiä tukenaan on suurempi riski syrjäytyä. (Myrskylä 2021). Syrjäytymiseen voi liittyä monia riskitekijöitä, kuten esimerkiksi työttömyys, koulutuksen puute sekä yksinäisyys ja näiden ongelmien kasaantuminen (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2015).

Sosiaalisten tilanteiden pelot nuoruudessa lisäävät riskiä syrjäytyä. Sosiaalisten tilanteiden pelko voi johtaa sosiaalisten tilanteiden välttelyyn, joka taas voi lisätä kynnystä jatkossa osallistua. Ihmisellä on luonnostaan tarve liittyä ja kuulua ryhmään, erityisesti vaikeissa elämäntilanteissa. Tarve liittyä ja kuulua erilaisiin ryhmiin voi näkyä osallistumisesta motivoivana tekijänä. Sosiaalisten tilanteiden pelkoa vahvistaa ihmisen omat kokemukset tilanteista. Ihminen saattaa kokea sosiaalisissa tilanteissa häpeää ja epävarmuutta, mitkä vähentävät pystyvyyden tunnetta. Sosiaalisten tilanteiden pelon helpottamiseksi ihminen voi itse oma-aloitteisesti altistaa itseään sosiaalisiin tilanteisiin. Tämä voi johtaa pitkäaikaisen altistamisen kautta oman pystyvyyden vahvistumiseen. Pitkäaikaiseen altistumiseen sitoutumista voi vahvistaa läheisten tuki, vertaistuki tai ammattilaisen tuki. (Mattila 2014, 206–207, 218–219; Martin 2021, 149; Hautala ym. 2011, 162.)

Erlaiset elämän kriisitilanteet ja ongelmien kasaantuminen voivat johtaa myös syrjäytymiseen ihmissuhteista, jotka toimivat elämässä tärkeinä vertaistuen lähteinä. Läheisten ihmishuhteiden puuttuminen on yksi syrjäytymisen riskitekijä. Ongelmien kasaantuminen ja tuen tarpeen lisääntyminen voivat myös johtaa siihen, ettei läheisiltä saatu vertaistukea enää riittävästi. Vertaistukena voi siis toimia normaali arjen vuorovaikutus tai ammattilaisten avulla saatu vertaistukipalvelu. (Mykkänen-Hänninen & Kääriäinen 2009, 10–11.) Vertaistuen saaminen on monimuotoista, sitä voi saada verkostoissa, ryhmissä tai kahden kesken. Vertaistuellisessa ryhmässä jaetaan kokemuksia muiden ryhmäläisten kanssa, joten silloin ei voi keskittyä ainoastaan omaan tilanteeseensa. Vertaistuen ideana on arkisissa oloissa toisten ihmisten samantasoinen kohtaaminen. (Nylund & Yeung 2005, 203,214.)

Koska työttömyyteen ja työelämän ulkopuolelle jäämiseen on useita erilaisia tekijöitä, tulee työttömyyttä edistävien palveluiden olla kattavia ja monialaisia. Työttömyyttä edistäviä palveluita ovat

muun muassa eri sosiaali- ja terveystalvet sekä palvelut, jotka auttavat löytämään työtä, parantavat toimintakykyä, arjenhallintaa ja terveydentilaa. (Valtakari ym. 2018.)

3.1 Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaalinen kuntoutus on laaja käsite, jota voidaan pitää muun muassa kuntoutukseen liittyvänä lähestymistapana tai kuntoutuksen osa-alueena. Sen tarkoituksena on parantaa sosiaalista toimintakykyä sekä auttaa ihmisiä haasteissa, jotka koskevat yhteiskuntaa, muita ihmisiä ja elämänhallintaa. Sosiaalisesta kuntoutuksesta Suomessa on puhuttu jo 1950-luvulta lähtien, jolloin sen tavoitteena on ollut yksilön kuntouttaminen keskimääräiseen elämätapaan. Myöhemmin ympäristön vaikutus yksilön elämään ja kuntoutumiseen on nostettu esille sosiaalisessa kuntoutuksessa. Sosiaalisen kuntoutuksen tehtävä ja paikka kuntoutuksessa tarkentui ja määrittyi selkeämmin vuonna 2014, kun se lisättiin sosiaalihuoltolakiin. (Nieminen 2018, 10—12.) Sosiaalista kuntoutusta on myös määritelty toiminnaksi, joka on suunnattu mielenterveys- ja päihdekuntoutujille, maahanmuuttajille ja pitkäaikaistyöttömille sekä syrjäytyneille että syrjäytymisvaarassa oleville eli sitä on pyritty määrittelemään kohderyhmän kautta (Lindh ym. 2018, 9—10).

Sosiaalihuoltolaissa 1301/2014 17§ sosiaalinen kuntoutus on määritelty seuraavasti:

Sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu: 1) sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen; 2) kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen; 3) valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan; 4) ryhmätoiminta ja tuki sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin; 5) muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet. Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sekä ehkäistään näiden keskeyttämistä. (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301:17§.)

Sosiaalisessa kuntoutuksessa tuetaan ihmisen kykyä arjen toiminnoista selviytymisessä, vuorovaikutussuhteissa sekä hänen toimintaympäristöissään. Asiakkaan toimintakyky ja kuntoutustarve on selvitettävä kokonaisvaltaisesti. Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena voi olla esimerkiksi arjen taitojen oppiminen, päihteetön arki, työn tai koulutukseen liittyvien asioiden harjoittelua tai ryhmässä toimimisen tukea. (HE 164/2014 17§.)

Sosiaali- ja terveysministeriön määritelmän mukaan sosiaalinen kuntoutus on yksilöllisen ja toiminnallisen tuen yhdistämistä, jossa vahvistetaan arjen hallintaa, vuorovaikutustaitoja ja suhdetta toimintaympäristöön sekä edistetään osallisuutta ja sosiaalista toimintakykyä. Sosiaalisen kuntoutuksen menetelminä ovat muun muassa yksilöllinen tuki, vertaistuki, toiminnalliset ryhmät ja työtoiminta sekä muut suunnitellut palvelut ja tukitoimet. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2022.) Tarve sosiaaliselle kuntoutukselle voi syntyä sosiaalisen syrjäytymisen, vähentyneen toimintakyvyn, äkillisten kriisien tai lähi- tai perheväkivallan takia. Näissä tilanteissa sosiaalisen kuntoutuksen järjestämisestä vastaa kunta. Sosiaalista kuntoutusta järjestetään monissa palveluissa kuten mielenterveys- ja päihdepalveluissa, maahanmuuttajapalveluissa ja aikuissosiaalityössä. Sosiaalista kuntoutusta on esimerkiksi kuntouttavassa työtoiminnassa ja sopeutumisvalmennuksissa. Sitä toteutetaan usein yli sektorirajojen ja moniammatillisesti, joka luo tarpeen sosiaaliohjaukselle, jotta palveluista saataisiin yhteneväisempiä palvelukokonaisuuksia ja -polkuja. (Lindh ym. 2018, 8—10.)

Sosiaalista kuntoutusta voidaan toteuttaa yksilö- ja ryhmätyöskentelynä. Yksilötyöskentely voi olla muun muassa yksilöllistä palveluohjausta, yksilöohjausta tai yksilövalmennusta. Sen lähtökohtina ovat osallisuuden edistäminen, asiakaslähtöisyys, pitkäjänteinen työskentely ja säännöllisyys. Yksilötyöskentely ottaa huomioon asiakkaan elämän kokonaisvaltaisesti ja lähipiirin kuntoutuksessa. (Raivio 7/2018, 38—39). Ryhmätoiminnassa on tärkeää, että kaikilla on turvallinen olo ja se, että he saavat itse päättää osallistumisestaan. Ryhmät tarjoavat osallistujille mukavan tekemisen lisäksi mahdollisuuden harjoittaa sosiaalisia taitojaan ja luoda sosiaalisia kontakteja. Ryhmätyöskentelyssä sosiaalista kuntoutusta toteutetaan käyttämällä toiminnallista yhdessä tekemistä. Osallistujien osallistuminen on aktiivisempaa, kun käytetään toiminnallisia menetelmiä kuten esimerkiksi ruoanlaittoa, askartelua tai pelailua. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2022b.) Kuntoutumisen ehtona on asiakkaan aktiivinen osallisuus ja osallistuminen (Hietala 2018, 118). Osallistuminen on tapa edistää osallisuutta, koska se korostaa yhteenkuuluvuuden tunnetta, jossa ihmisellä on mahdollisuus toimia sitoutuneesti ja aktiivisesti omissa ympäristöissään sekä vaikuttaa itseään koskeviin asioihinsa. Ihminen voi kokea vähälläkin osallistumisella enemmän osallisuutta kuin toinen ihminen, joka osallistuu aktiivisesti. (Leemann & Hämäläinen 2016, 590.)

Sosiaalinen toimintakyky on tavoitteena sosiaalisessa kuntoutuksessa. (Lindh ym. 2018) Sosiaalinen toimintakyky kattaa yksilön omat prosessit sekä vuorovaikutukselliset ulottuvuudet. Yksilön ja yhteisön sosiaalinen kyky siis rakentuu vuorovaikutuksessa. Yksilö tarvitsee sosiaalisia taitoja, sillä vuorovaikutus edellyttää esimerkiksi kuuntelemista sekä tunteiden tulkintaa. Sosiaaliset suhteet edistävät hyvinvointia, kiintymystä ja yhteenkuuluvuutta sekä luo luottamusta itseensä ja vahvistaa

itsetuntoa. Myös tunne oman elämän hallinnasta ja itsenäinen selviytyminen lisäävät itsetuntoa. Yhteiskunta ja yhteisö tuo omia haasteita ja mahdollisuuksia sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitämiseen. Ihmisiltä odotetaan osallistumista ja aktiivista toimijuutta yhteiskunnan asioihin ja esimerkiksi palvelujen saatavuus sekä osallistumismahdollisuudet edistävät tai heikentävät sosiaalista toimintakykyä. Erilaiset yksilöiden hyvinvointiin liittyvät asiat kuten syrjäytyminen, köyhyys tai yksinäisyys voivat vaikuttaa sosiaaliseen toimintakykyyn ja arjen perusasioista selviytymiseen. (Tiikkainen 2013, 284–290.)

Toimintakykyyn kuuluu ihmisen fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset kyvyt, joiden avulla ihminen pärjää arkisissa toiminnoissa, kuten esimerkiksi opinnoissa, työskentelyssä ja vapaa-ajassa. Ihmisen toimintakykyyn voi vaikuttaa monet asiat niin positiivisesti kuin negatiivisestikin. Ihmisten toimintakykyä pyritään tukemaan esimerkiksi palveluilla. Toimintakyky voidaan jakaa neljään eri ulottuvuuteen; fyysinen-, psyykinen-, kognitiivinen- ja sosiaalinen toimintakyky. Nämä kaikki ovat kytköksissä toisiinsa ja ne vaikuttavat yksilöön ja hänen jaksamiseensa niin työelämässä, kuin arjessa itsenäiseen selviytymiseen. Psyykinen toimintakyky tarkoittaa voimavaroja, joita ihminen tarvitsee arjen haasteista selviytymiseen, sosiaalista toimintakykyä ylläpidetään vuorovaikutussuhteissa sosiaalisen verkoston, yhteisön ja yhteiskunnan välillä, fyysinen toimintakyky tarkoittaa fyysisiä asioita, kuten lihasvoimaa ja kestävyyskuntoa, joiden avulla selvittää arjen askareista ja kognitiivinen toimintakyky taas kattaa esimerkiksi muistin, oppimisen ja keskittymisen, jotka auttavat arjesta suoriutumisessa. (Koponen ym. 2017, 108—136.)

4 OSALLISUUS JA RYHMÄTOIMINTAAN OSALLISTUMINEN

Osallisuutta on yhteiskunnan ja yksilön välisten siteiden vahvistaminen ja kiinnittyminen valtavirtaan. Syrjäytyminen voidaan nähdä osallisuuden vastakohtana eli yhteiskunnan ja yksilön välisten siteiden heikkoutena ja valtavirrasta ulos jäämisenä. (Raunio 2006, 10–11.) Osallisuus perustuu ihmisen omaan kokemukseen omasta osallisuudestaan, eikä voida tarkkaan määritellä kriteereitä, millä osallisuuden toteutumista voidaan arvioida. Osallisuuden kokemuksella on kuitenkin hyviä vaikutuksia, jotka liittyvät muun muassa turvallisuuteen, hyvinvointiin ja kykyyn uskoa omiin mahdollisuuksiin ja tulevaisuuteen. Osallisuutta kokeva ihminen tuntee tulevansa kuulluksi, kuuluvansa johonkin ja kykenevänsä vaikuttaa oman elämänsä lisäksi yhteisiin asioihin. Osallisuus liitetäänkin usein hyvinvointiin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021b.) Osallisuutta edistämällä voidaan yhteiskunnassa torjua köyhyyttä ja syrjäytymistä, lisätä kansalaisten tasa-arvoisuutta, hyvinvointia ja terveyttä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019).

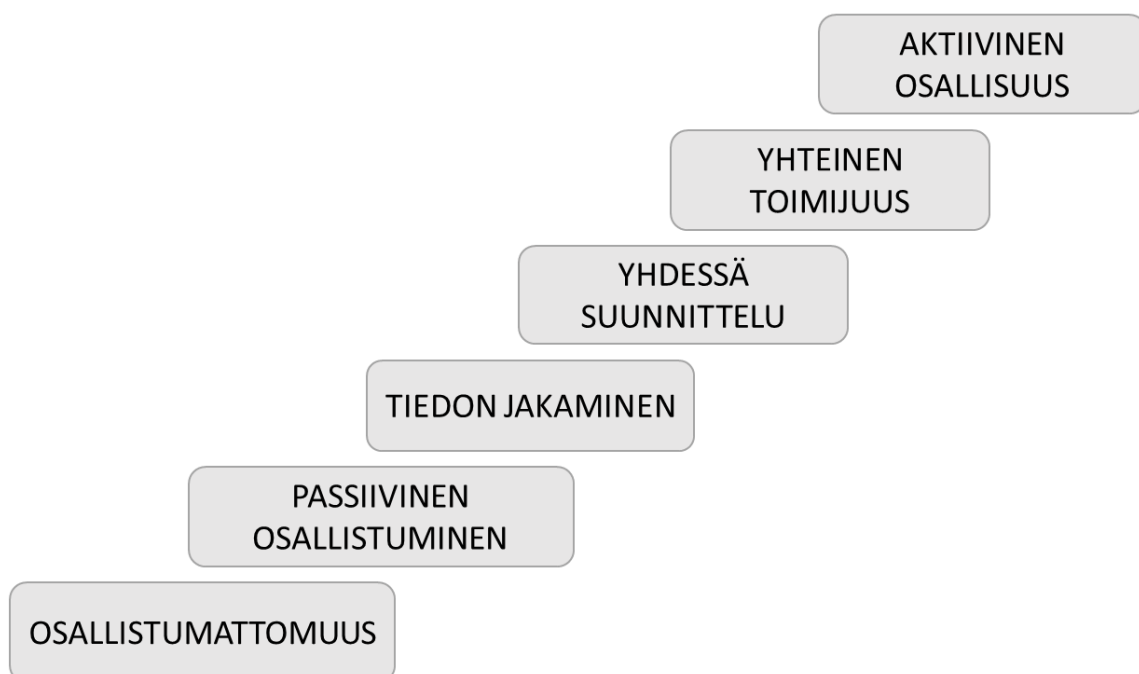
Osallisuuteen liitetään periaatteita, joiden avulla sitä voidaan edistää kaikkien ihmisten kohdalla. Nämä periaatteet pitävät sisällään muun muassa yksilöllisten ratkaisujen etsimisen, vapaaehtoisuuden, ulkopuolelle jääneiden mukaan hakemisen, palveluiden ja toiminnan yhteiskehittämisen. Tämän lisäksi osallisuuden edistäminen pitää sisällään ihmisen mahdollisuuden päästä osaksi yhteisöä, luoda sosiaalisia suhteita, saada arvostusta ja kunnioittavan kohtaamisen. Nämä ovat myös osa osallisuuden edistämiseen kuuluvia periaatteita. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021b.)

Osallisuutta voidaan tarkastella eri tasojen avulla ja usein näitä tasoja kuvataankin erilaisilla tikapuu- ja porrasmalleilla. Näissä yleensä alimmilla tasoilla on vähän osallisuutta ja vaikuttamisen mahdollisuutta, alimmalla tasolla henkilöllä on mahdollisuus valita, kieltäytykö vai osallistuuko johonkin itseään koskevaan prosessiin. Mitä korkeammalle tasolle henkilö on mallissa päässyt, sitä suuremmat vaikutusmahdollisuudet hänellä on, hänen osallisuutensa kasvaa. Seuraavilla tasoilla vahvistuu tiedon saamisen mahdollisuus, mahdollisuus vaikuttaa prosessiin ja itsensä ilmaisemisen mahdollisuus. Ylimmällä osallisuuden tasolla henkilölle mahdollistuu itsenäisten päätösten tekeminen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022a.)

Harry Shier on kehittänyt osallisuuden portaista mallin nimeltä Osallisuuden polku (Pathways to Participation). Sen tarkoituksena on tarkastella lasten osallisuutta viiden eri tason kautta. Alim-

masta tasosta ylimpään lueteltuna tasot ovat seuraavat: lapsia kuunnellaan, lapsia tuetaan näkemyksiensä ilmaisemisessa, lasten näkemykset otetaan huomioon, lapset ovat mukana päätösprosessissa ja lapset jakavat valtaa ja vastuuta päätöksenteossa. Näiden tasojen toteutumista Shierin mallin mukaan voidaan arvioida kolmella sitoutumisen tasolla, joita ovat valmius (opening), mahdollisuus (opportunity) ja velvoite (obligation). Valmiudet tasolla tarkoitetaan, että valmiudet tiettyyn osallisuuden tasoon on olemassa, mutta osallisuus ei välttämättä ole mahdollista. Mahdollisuudella tarkoitetaan, että taso on käytännössä mahdollista toteuttaa. Velvoitetasolla tarkoitetaan, että tietty osallisuuden taso on vakioksi muuttunut toimintatapa ja sen mukaisesti on sitouduttu toimimaan. (Shier 2001.)

Hart tuo osallisuuden portaissa (ladder of participation) esille osallistumisen tasojen lisäksi osallistumattomuudentasot. Hartin mukaan alimmat tasot (Manipulation, decoration, tokenism) kertovat osallistumattomuudesta. Hartin portaat käsittelevät lapsen ja aikuisen välistä toimintaa. Alimmilla tasoilla aikuinen ainoastaan antaa lapselle toimintaohjeita. Lapsi ei välttämättä edes ymmärrä mitä tekee toimiessaan ohjeiden mukaan. Tavoitteena on siis pysyä alimpien tasojen yläpuolella olevilla osallisuutta kuvaavilla portailla, jotta osallisuus toteutuu, eikä lapsi ole ainoastaan tiedon vastaanottajana. (Hart 1992.)

Kuvio 1. Osallisuuden portaat Hart'in ja Shier'in osallisuuden portaita mukaillen.

Sovelsimme Harry Shierin (pathway to participation) ja Roger Hartin (Ladder of participation) kehittämää osallisuuden portaita kuvaamaan nuorten sosiaaliseen kuntoutuksen osallisuuden eri tasoja. Alimmaksi tasoksi muotoutui osallistumattomuus, joka on yksi osallisuuden muodoista, koska osallisuutta on myös olla osallistumatta. Toiseksi alin taso on passiivinen osallistuminen, jolloin asiakas on paikalla passiivisena osallistujana eli ei osallistu ryhmän toimintaan. Kolmanneksi porttaaksi muodostui tiedon jakaminen. Tällöin asiakas osallistuu toimintaan tuomalla esille omaa suhtautumistaan toiminnasta, mutta hänen mielipiteellään ei välttämättä ole vaikutusta toimintaan. Yhdessä suunnittelun tasolla asiakas osallistuu vuorovaikutuksellisesti toiminnan etenemiseen ja suunnitteluun eli asiakkaan merkitys toiminnan kannalta kasvaa ja asiakas saa äänensä kuuluviin. Yhteinen toimijuus on toiseksi ylin taso osallisuuden portaissa, ja sillä tarkoitamme asiakkaiden ja eri toimijoiden toimivaa yhteistyötä ilman eri arvoisuuden asemaa. Ylimpänä tasona on aktiivinen osallisuus. Se tarkoittaa itsenäistä osallistumista eri toimijoiden kannustamana sekä vallan ja vastuun tasaista jakamista asiakkaan ja toimijoiden kesken. Tällöin asiakas kokee aitoa osallisuutta ja pystyy vaikuttamaan omiin ja ympärillä tapahtuviin asioihin. (Shier 2001, Hart 1992.)

Osallisuus on laaja käsite. Siihen on monia eri lähestymistapoja sekä näkökulmia. Osallisuutta voidaan vahvistaa eri osa-alueilla. Näitä ovat muun muassa oman elämän osallisuus, osallisuus vaikuttamisprosesseihin eri tasoilla kuten lähipiirissä, palveluissa, elinympäristössä ja yhteiskunnassa ja paikallinen osallisuus eli kykyä liittyä vuorovaikutussuhteisiin. Nämä lisäävät elämän arvokkuutta ja merkityksellisyyttä sekä kykyä liittyä hyvinvointia vahvistaviin asioihin. (Isola ym. 2017.)

Osallisuutta voi ajatella myös yksilön omana kokemuksena. Ihminen itse voi tuntea osallisuutta, kun hän kuuluu johonkin ryhmään tai yhteisöön, joka hänelle itselleen on merkityksellinen. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos 2020b.) Ihmisen oman elämän osallisuutta voidaan edistää mahdollistamalla heille tarvittavia palveluita ja mahdollisuuksia toimia muiden ihmisten kanssa. Oman elämän osallisuus tarkoittaa myös mahdollisuutta vaikuttaa omaan elämänsä kulkunsa ja omiin asioihin. Osallisuuteen kuuluu myös palveluissa ja toiminnassa mukana olo, jonka kokee arvokkaana ja merkityksellisenä. Jotta ihmisen osallisuus tulee esille palveluissa ja toiminnassa, tulee hänen autonomiansa toteutua. Pakotettu osallistuminen palveluihin tai toimintaan vähentää ihmisen osallisuutta omaan elämäänsä.

Ihmisen osallisuuden kokemuksen tarpeisiin kuuluu myös kokemus hänen merkityksellisyydestään ja mahdollisuus vaikuttamiseen. Vaikuttamisella tässä tarkoitetaan ihmisen toiminnan vaikutusta muihin ihmisiin ja ympäristöön, sekä ympäristön ja muiden ihmisten vaikutusta häneen itseensä.

Vaikuttaminen voi näyttäytyä monella tavalla, kuten osaamisen esille tuomisena ja suhteena toiseen ihmiseen. Vaikuttaminen voi olla myös poliittista; kokemusta mahdollisuudesta vaikuttaa yhteisöön, yhteiskuntaan ja ympäristöönsä. (Isola ym. 2017.) Sosiaali-, terveys- ja työllisyyspalvelut sekä muun muassa koulut, työpaikat ja harrastukset ovat merkityksellisiä toimijoita osallisuuden vahvistamisessa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019).

Asiakkaan osallisuus parhaimmillaan näkyy hänen oman tilanteensa edistämisessä ja palveluiden kehittämisessä. Osallisuutta oman tilanteen edistämisessä on sitä, kun asiakas on mukana luomassa toiminnan tarkoitusta, ratkaisuja sekä toteutuksessa. Palveluiden kehittämisessä asiakkaan osallisuudessa korostuu asiakkaan näkökulmien ja kokemusten esille tuominen ja huomion kiinnittäminen niihin. Asiakkaan osallisuudella kehittämiseen saadaan luotua syvempi käsitys kyseessä olevasta asiasta sekä siihen liittyvistä voimavaroista ja haasteista. Näiden avulla saadaan luotua toimivampia palveluita. (Hietala 2018, 119—120.) Osallisuutta voidaan edistää esimerkiksi tarjoamalla vaikuttamisenmahdollisuuksia ja riittävää oikeanlaista tukea sekä tukemalla pääsyä työelämään ja siellä pysymistä. Omaan elämään liittyviin asioihin vaikuttaminen auttaa ihmisten kiinnittymistä ympäröivään yhteiskuntaan ja yhteisöön. Vaikuttamismahdollisuuksia voi tarjota tiedon saantia lisäämällä ja ottamalla asiakas mukaan palveluiden kehittämiseen. Oikeanlainen ja riittävä tuki voi olla muun muassa toimeentulon tukemista, kuntoutuspalveluihin ohjaamista ja ehjiä palvelukokonaisuuksia. Työelämää voidaan tukea esimerkiksi lisäämällä koulutusmahdollisuuksia, monimuotoistamalla työmarkkinoita ja huolehtimalla kansalaisten toiminta- ja työkyvystä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

Osallisuuden vahvistamisen tärkeys korostuu tilanteissa, joissa asiakkaalla on sellaisia pitkäaikaisia haasteita elämässä, jotka ovat laskeneet uskoa hänen omiin mahdollisuuksiinsa ja kykyihinsä (Hietala 2018, 119). Osallisuustyö on osallisuutta edistäviä käytäntöjä ja tietoa. Ihmisten omaa toimijuutta vahvistetaan osallisuustyöllä. (Isola ym. 2017.) Yhdistämö-hankkeessa vahvistetaan nuorten osallisuutta osallisuustyöllä. Sen tavoitteena on vahvistaa nuorten selviytymistä arjen toiminnoista, edistää heidän vuorovaikutussuhteitaan sekä auttaa heitä palautuman opiskelu- tai työelämään (Piirainen 2021).

4.1 Ryhmätoiminta

Ryhmässä tehtävää sosiaalista kuntoutusta tehdään osallisuuden lisäämiseksi, vertaistuen saamiseksi sekä sosiaalisten suhteiden vahvistamiseksi (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020a). Luottamus, avoin vuorovaikutus ja selvät tavoitteet ovat hyvin toimivan ryhmän piirteitä. Näiden lisäksi hyvin toimivassa ryhmässä jokaisella osallistujalla on mahdollisuus olla oma itsensä, hyödyntää omia kykyjään ja voimavarojaan ryhmän hyväksi. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 13.) Näiden asioiden saavuttamiseksi ryhmänohjaajalla on suuri merkitys. Ryhmänohjaajan tehtävänä on luoda luottamuksellinen ja turvallinen ympäristö, jossa ryhmä voi tutustua ja kiinnittyä yhteen, luoda yhteiset tavoitteet ja muodostaa sosiaalisia suhteita. Ryhmänohjaaja voi ohjata tutustumista ja johdella ryhmää eri tekemisten ja keskustelunaiheiden pariin. Hänellä on myös tärkeä rooli ryhmän konflikti tilanteissa, joita ryhmänohjaajan tulee ennakoida ja selvittää. Kokonaisuudessa ryhmänohjaaja siis toimii ryhmän yhteen liittäjänä, ohjaa ryhmätoimintaa ja ryhmän sisäisiä tilanteita sekä vuorovaikutusta. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 63—73.)

Toiminnallisuuden ja osallisuuden vahvistaminen ovat ryhmän keskeisiä tavoitteita (Juntunen 2016). Ryhmätoiminnassa osallistujat saavat mielekkään tekemisen lisäksi mahdollisuuden luoda sosiaalisia kontakteja sekä vahvistaa sosiaalisia taitojaan. Ryhmässä toimitaan yhdessä ja hyödynnetään toiminnallisia menetelmiä, nämä muuttavat osallistujien roolia aktiivisemmaksi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020a.) Ihmisellä voi olla myös yhteistä toimijuutta toisen ihmisen kanssa. Yhteisessä toimijuudessa he voivat kääntyä toistensa puoleen ja voivat yhdistää voimansa päästäkseen tavoitteeseensa. (Romakkaniemi & Järvikoski 2013.)

Vetovoima ryhmätoimintaan osallistumiseen syntyy ryhmätoiminnan kiinnostavuudesta, siitä miten paljon osallistuja pitää muista osallistujista sekä tukeeko toiminta hänen omia tavoitteitaan. Myös ryhmän koko voi vaikuttaa lisääntyessään negatiivisesti yksittäisen osallistujan mahdollisuuksiin esimerkiksi osallistua keskusteluun. Tämä voi vähentää kiinnostusta ja motivaatiota ryhmätoimintaan osallistumiseen. (Ahokas 2010, 199). Ryhmätoimintaan mukaan lähteminen tulee olla jokaiselle vapaaehtoista, koska ryhmätoiminnan kannalta ryhmäläisten tulee olla motivoituneita ja sitoutuneita ryhmään ja toimintaan. Ryhmään osallistuminen voi vaatia osallistujalta kykyä sitoutua ryhmän toimintaan, kohdata muita ihmisiä ja ottaa muut ihmiset huomioon. Näitä kykyjä kuitenkin vahvistetaan ja opetellaan ryhmässä. Sitoutumista ja motivaatiota lisäävät myös yhteiset tavoitteet ja tavoitteiden muodostaminen yhdessä. Ryhmän tavoitteena on antaa ryhmän jäsenille kokemuk-

sia onnistumisessa sekä vahvistaa minäkuva ja vuorovaikutuksia. Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää turvallista, joustavaa ja tavoitteellista työskentelyä, joka puolestaan edellyttää tiettyjä valmiuksia, voimavaroja ja kykyjä ryhmään osallistuvilta. Toimintaan ihminen voi osallistua itsensä vuoksi, taitojen oppimiseksi tai pelkästä mielenkiinnosta. Nämä asiat ovat sisäistä motivaatiota. Motivaatio aktivoi ihmistä osallistumaan toimintaan tai olla osallistumatta. Motivaatiota voi lisätä myös ulkoiset asiat, kuten toiminta, joka mahdollistaa esimerkiksi jonkin asian saavuttamista. (Kivelä & Lempinen 2010, 11,30.)

Ryhmään osallistumista vakauttavia toimintaperiaatteita ovat esimerkiksi selkeä toiminta-aikataulu, luottamuksellisuus ja poissaolosääntö, joka selittää sen, voiko ryhmätoiminnasta olla pois ja mitä siitä mahdollisesti seuraa. Ryhmätoiminnassa tärkeää on, että jokaisella osallistujalla on toiminnassa turvallinen olo. Turvallisuudentunnetta lisää esimerkiksi ryhmän ohjattu toiminta. Ryhmässä toimiminen voi vähentää myös häpeän tunnetta, joka osallistujilla saattaa olla. Ryhmän osallistujia yhdistävä tekijä voi lisätä tunnetta turvallisuudesta sekä vähentää mahdollista häpeän tunnetta omasta tilanteestaan. (Mankila 2022.) Ryhmässä luottamus ja avoimuus lisäävät myös osallistujien voimaantumista ja oikeanlaisessa ilmapiirissä osallistujat voivat jakaa omia kokemuksiaan ja saada vertaistukea (Juntunen 2016).

Ryhmätoimintaan sitoutumista vahvistaa arjen hallinta sekä ryhmätoiminnan yhtenä tavoitteena on lisätä arjen hallintaa. Arjenhallinnassa keskeistä on esimerkiksi taloudellisten asioiden hoitaminen, rutiinien ylläpito ja sosiaaliset taidot. Taloudellisiin asioihin kuuluu esimerkiksi laskujen maksaminen, sekä omien tulojen ja menojen hallinnointi. Rutiinien hallinta vahvistaa arjen hallintaa. Kun ihminen kykenee noudattamaan rutiineja, kuten unirytmää mahdollistaa se osallistumista ryhmätoimintaan. Arjenhallintaan kuuluu siis asioita, jotka ovat osa jokaisen arkea. Arjenhallintaa voidaan ajatella niin tavoitteeksi, välineeksi kuin myös keinoksi, jolla parannetaan hyvinvointia sekä tuetaan sosiaalista vahvistumista. Ryhmätoiminnassa arjenhallinnan tukemisen on todettu olevan tärkeä osa syrjäytymisen ehkäisyä. (Myllyniemi 2015, 5–6.)

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kartoittaa hankkeeseen osallistuvien nuorten aikuisten näkemyksiä ryhmätoimintaan osallistumisesta. Näitä tekijöitä on tärkeää tunnistaa, jotta nuoria osataan tukea oikealla tavalla, jolloin he pääsevät osaksi ryhmätoimintaan, jonka tarkoituksena on vahvistaa heidän sosiaalista osallisuuttansa. Tutkimus on kartoittava, koska sen tarkoituksena on löytää uusia näkökulmia ryhmään osallistumiseen vaikuttavista tekijöistä (Hirsjärvi ym. 2009, 138).

Tavoitteena on tuottaa Yhdistämö-hankkeelle tietoa asiakkaiden näkemyksistä koskien ryhmätoimintaan osallistumiseen vaikuttavia tekijöitä, jotta he voivat hyödyntää tietoa hankkeen toiminnan ja hyvinvointialusta-mallin kehittämisessä sekä hankkeelle mahdollista jatkoa hakiessa. Asiakkaan omien näkemyksien pohjalta kartoitamme ryhmätoimintaan osallistumiseen liittyviä tekijöitä, joissa nuori itse kokee tarvitsevansa vahvistusta tai tukea. Tämän avulla voidaan tuloksellisemmin ja tavoitteellisemmin ohjata nuorta ryhmätoimintaan, joka auttaa suhteiden luomisessa ja yhteiskuntaan kiinnittymisessä, joka edistää nuorten kuntoutumista sekä laajemmin sosiaalista kuntoutumista.

Opinnäytetyö tukee meitä ammatillisesti kehittäen ymmärrystämme ajankohtaisesta ilmiöstä ja siihen liittyvistä tekijöistä. Tämä myös hyödyttää meitä työskentelyssä sosiaalialalla, koska aiheen merkittävyys näkyy niin laajasti koko sosiaalityön kentällä. Opinnäytetyössä käsitellään ajankohtaisia aiheita, kuten sosiaalinen kuntoutus, osallisuus ja syrjäytyminen. Sosiaalialan kompetensseissa oppimistavoitteemme kohdentuvat etenkin kriittiseen osallistavaan yhteiskuntaosaamiseen ja asiakastyön osaamisen, koska aiheen tavoitteena on edistää sosiaalista osallisuutta ja asiakkaiden näkemyksiä kartoittamalla tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan kehittää mahdollisuutta vastata heidän haasteisiinsa (Arene 2017). Asiakastyön osaamisemme kehittyy, koska lisäämme ymmärrystämme koulutuksen ja työn ulkopuolella olevista nuorista ja heidän tilanteestaan. Nuorten haastattelu opettaa meitä nuorten kohtaamisesta, ammattimaisesta haastattelusta ja siihen liittyvästä etiikasta, eli saamme myös arvokasta kokemusta yhteistyösuhteen ja vuorovaikutuksen luomisesta. Tavoitteenamme on oppia kartoittamaan kohderyhmän palveluntarpeita sekä arvioimaan asiakastyötä asiakkaita osallistaen. Kriittinen ja osallistava asiakastyö näkyy nuorten osallistamisessa tiedon keräämisessä, jotta saamme tietoa, jota voidaan hyödyntää Yhdistämö-hankkeen toiminnan kehittämisessä. Edistämme opinnäytetyömme johtopäätösten avulla asiakkaiden osallisuutta ja tuemme heidän mahdollisuuttaan vaikuttaa. Tavoitteenamme on myös ehkäistä syrjäyty-

mistä tuottamalla tietoa, jonka avulla voi edistää nuorten osallisuutta ja auttamalla nuoria pääsemään osaksi yhteiskuntaa. Koko opinnäytetyöprosessin ajan suhtaudumme kriittisesti ammatilliseen reflektioon sekä analysoimme hyvinvointia tuottavia ja haittaavia tekijöitä. Opinnäytetyön prosessin avulla haluamme kehittää kykyämme arvioida työmme tuloksia, laatua ja vaikutuksia.

Opinnäytetyömme tutkimustehtäväksi asetimme seuraavan kysymyksen, johon vastaamme opinnäytetyöllämme:

1. Minkälaisia näkemyksiä Yhdistämö-hankkeeseen osallistuvilla nuorilla on tekijöistä, jotka vaikuttavat ryhmätoimintaan osallistumiseen?

Päädyimme tähän tutkimuskysymykseen aiheen ja teoriapohjan pohjalta saadaksemme tietoa hankkeen ja hyvinvointialustan kehittämiseksi sekä syventääksemme ymmärrystä edistävästä ja estävästä tekijöistä ryhmätoimintaan osallistumiseen liittyen.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyössämme kartoitimme laadullisella tutkimuksella Yhdistämö-hankkeen nuorten näkemyksiä ryhmätoimintaan osallistumisesta. Tässä luvussa kerromme, miten lähdimme hahmottamaan tietopohjaa ja päädyimme eri menetelmien käyttöön. Tiedon keräämisen menetelmäksi valitsimme avoimen haastattelun, jonka jälkeen litteroimme aineiston ja analysoimme sen tekemällä aineistolähtöisen sisällönanalyysin. Näiden valintojen avulla pyrimme luotettavaan ja eettiseen tutkimukseen.

6.1 Tutkimusmetodologia

Tutkimuksemme toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Laadullisella tutkimuksella pyritään tutkimaan ilmiöitä, joita ei voida mitata määrällisesti ja sen tavoitteena on löytää uusia ja odottamattomia asioita, eikä todentaa olemassa olevaa tietoa. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelmaa voi muuttaa, jos olosuhteet sitä vaatii. Tutkimuksen toteuttaminen on joustavaa ja tutkija ei pääätä sitä, mikä on olennaista. (Hirsjärvi ym. 2007, 156–160).

Laadullisen tutkimuksen piirteinä pidetään aineistohankinta menetelmiä, joissa tutkittavat pääsevät esille. Tutkimuksen tyypillinen piirre on myös tutkimuksen ja aineiston ainutlaatuisuus, jonka takia myös näyte tulee valita tarkoituksenmukaisesti. Yleisimmin laadullisessa tutkimuksessa aineistoa kerätään keskusteluiden avulla. Laadullisessa tutkimuksessa tietoa kerätään todellisissa ja luonnollisissa tilanteissa kokonaisvaltaisesti. Tarkoituksena on saada selville yllättäviäkin asioita, joten aineiston tarkka analyysi on tärkeää. (Hirsjärvi ym. 2007, 160.) Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa haastatteluun osallistuvien näkemyksiä ryhmätoimintaan osallistumisesta. Tästä syystä valitsimme tutkimusmetodologiaksi laadullisen tutkimuksen, koska siinä ollaan kiinnostuneita ihmisten omista näkemyksistä (Kananen 2017, 35–36). Valitsimme laadullisen tutkimuksen, koska halusimme saada syvällistä tietoa suoraan nuorilta ja tuoda esille heidän henkilökohtaisia näkemyksiään ryhmätoimintaan osallistumisesta.

6.2 Tutkimukseen osallistujat ja aineistonhankinta

Tutkimukseemme osallistui Yhdistämö-hankkeessa mukana olevia nuoria, joista osa osallistuu ryhmätoimintaan ja osa ei. Halusimme haastatella juuri ryhmään osallistumassa olevia nuoria ja nuoria, jotka eivät aikoneet ryhmätoimintaan osallistua, koska heillä on tietämystä siitä, mitä voimavaroja ja haasteita ryhmään osallistumiseen liittyy. Haastateltavilla on yksilöllisiä kokemuksia aiheesta, joten saimme kartoitettua erilaisia tekijöitä, jotka tilanteessa vaikuttavat. Päämääränä on ymmärtää heidän tilannettaan ja näkemyksiään paremmin (Hirsjärvi ym. 2007, 176). Yhdistämö-hankkeen työntekijät selvittivät etukäteen nuorten halukkuutta osallistua haastatteluun ja osallistuminen oli vapaaehtoista. Tutkimukseemme haastattelimme seitsemää Yhdistämö-hankkeen nuorta. Haastattelut tehtiin haastateltavan kanssa yhdessä sovittuna ajankohtana ODL:n tiloissa. Hankkeen palveluohjaajien kanssa yhteistyössä sovimme haastattelujen ajankohdat haastateltavien kanssa. Haastattelua ennen annoimme haastateltaville suostumuslomakkeet, jossa pyysimme lupaa haastatteluun. (Liite 1.)

Hankimme aineiston opinnäytetyöhömmö käyttämällä avoimen haastattelun menetelmää, koska halusimme kartoittaa nuorten omakohtaisia näkemyksiä kokonaisvaltaisesti ja saada syvällisempää tietoa aiheesta. Haastatteluissa haastateltavat pääsivät itse kertomaan mitä he ajattelevat ja kokevat. Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi haastattelun, koska halusimme, että haastateltavat saavat kertoa itse omia näkemyksiään. Haastattelut järjestettiin yksilöhaastatteluina, jotta pystyimme keskittymään asiakkaiden omakohtaisiin näkemyksiin asiasta ja saimme asiakkaan äänen kuuluviin.

Avoimen haastattelun aikana haastattelijan tarkoituksena on kartoittaa asiakkaan näkemyksiä aiheeseen liittyen. Haastatteluun ei ole valmiiksi kehitetty runkoa, jonka mukaan haastattelu etenee, vaan haastattelun annetaan edetä omalla painollaan. Kuitenkin haastattelijoina ohjaamme keskustelua tutkimusintressien mukaiseksi, mutta haastateltavan annetaan puhua vapaasti. Keskustelun tarkoituksena on keskustella tutkimustehtävään liittyvistä asioista, vaikka haastattelu on avoin haastattelu. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74—77, Hirsjärvi ym. 2007, 204—205). Haastattelua ennen teimme esihaastatteluja, jotta saimme itse harjoitella haastattelun ohjaamista. Esihaastatteluja tehdään, jotta voidaan testata esimerkiksi haastattelun aiheiden järjestystä ja kysymysten muotoilua sekä niiden avulla kartoitetaan myös, kuinka kauan mahdollisesti haastattelut tulevat kestämään (Hirsjärvi & Hurme 2004, 72).

Haastattelun aluksi kerroimme opinnäytetyömme aiheesta sekä haastattelujen merkityksestä, jotta haastateltavat tietävät miksi haastattemme juuri heitä. Kerroimme tarkoituksesta kartoittaa tietoa osallistumiseen vaikuttavista tekijöistä, jota Yhdistämö-hanke voi hyödyntää toimintaa kehittäessä nuoren osallistumista ja osallisuutta paremmin tukevaksi. Kerroimme haastateltaville myös tutkimuksen luotettavuudesta ja eettisyydestä, sekä heidän oikeudestaan keskeyttää haastattelu missä vaiheessa tahansa. Kerroimme, että haastattelu on keskustelunomaista ja haastateltava saa puhua vapaasti aiheeseen liittyvistä asioista. Aloitimme keskustelun kertomalla itsestämme ja kyselimme haastateltavalta, haluaako hän kertoa jotain itsestään sekä, osallistumisestaan ryhmätoimintaan, jonka jälkeen jokainen keskustelu eteni omalla painollaan haastateltavan ehdoilla. Kysyimme haastateltavalta kuitenkin avoimia kysymyksiä, jotta haastattelu kulkee eteenpäin, kuten esimerkiksi, minkälaiseksi koet ryhmätoiminnan ja miksi haastateltava on lähtenyt mukaan Yhdistämö-hankkeen toimintaan. Tartuimme haastateltavan kertomiin asioihin, jotka voisivat vastata tutkimustehtävään, esittämällä tarkentavia kysymyksiä haastateltavan kokemuksista ja näkemyksistä. Pyy-simme esimerkiksi haastateltavaa tarkentamaan sanomaansa tai kertomaan asiasta lisää. Kun keskustelu alkoi loppumaan, kysyimme vielä, tuleeko asiakkaalla mitään asiaa vielä mieleen, mitä hän haluaisi sanoa. Jos asiakkaalla ei ollut enää mitään lisättävää, kiitimme haastattelusta ja sa-toimme asiakkaan pois haastattelu tilasta. Koimme haastattelujen ilmapiiriin avoimena ja luotetta-vana, mielestämme keskustelut olivat luontevia ja haastattelu tilanteet rentoja.

6.3 Aineiston analysointi

Analysoimme aineiston aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Analyysillä pyritään tiivistämään ai-neisto ilman, että tarpeellinen tieto aineistosta poistuu, jolloin aineistoon saadaan selkeyttä, ja ai-neistosta on helpompi luoda johtopäätöksiä (Tuomi & Sarajärvi, 2012, 108). Valitsimme analysoin-titavaksi aineistolähtöisen sisällönanalyysin, koska sen avulla pystymme käsittelemään ja tutki-maan aineistoa siten, että saamme sieltä poimittua kaiken tutkimustehtävämme kannalta oleellisen tiedon.

Aineistolähtöinen sisällönanalysointi aloitetaan kuuntelemalla haastattelujen nauhoitteita. Tämän jälkeen nauhoitteet litteroidaan, eli kirjoitetaan puhtaaksi, jotta aineistoa on helpompi käsitellä ja analysoida. Kun aineisto on litteroitu, käydään sitä tarkasti läpi useaan otteeseen ja pyritään mah-dollisimman hyvin perehtymään siihen. Aineistoon perehdyttyä aletaan aineistosta nostamaan esille pelkistettyjä ilmauksia. Pelkistetyistä ilmauksista pyritään nostamaan esille käsitteitä, jotka

toistuvat useaan otteeseen, tai käsitteitä, jotka kuvaavat eroavaisuutta eri asioissa. Tämän jälkeen pelkistettyjä ilmauksia yhdistelemällä muodostetaan alaluokkia, joita yhdistelemällä muodostetaan pääluokat. Lopuksi muodostetaan käsite, joka kokoaa nämä kaikki yhteen. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 108–113, Hirsjärvi ym. 2011, 109–113).

Aineistona tutkimuksessa käytimme seitsemää avointa haastattelua. Haastattelut äänitettiin puhelimitse ja haastattelut kestivät keskimäärin 20 minuuttia. Lyhyin haastattelu kesti 15 minuuttia ja pisin 40 minuuttia. Haastatteluihin perehdyimme kuuntelemalla niitä, jonka jälkeen litteroimme haastattelut. Litteroinnissa loimme haastatteluista tiedoston, jossa nimesimme haastattelut numeroimalla ja kirjoitimme haastattelut sanasta sanaan. Litteroitua aineistoa tuli yhteensä 29 sivua, jossa fonttina käytimme Calibria ja fonttikokona oli 11. Litteroitu aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Pelkistimme litteroidun aineiston, jotta saimme aineistosta tiivistettyä tutkimustehtävän kannalta epäolennaiset asiat pois (Kuvio 2).

Alkuperäisilmaukset	Pelkistetty ilmaus
Lähinnä mietitytti se, että miten nuorta porukkaa täällä on.	Mietitytti, miten nuorta porukkaa täällä on
Ryhmätoimintaan en oo paljon osallistunut ni se ei mua henkilökohtaisesti kovin sytyttäny ja se, ei ihan sopinut siihen elämäntilanteeseen muutenkaan.	En ole kovin paljon osallistunut ei henkilökohtaisesti sytyttänyt ei sopinut elämäntilanteeseen
No kyllä se, ehkä että tää on tämmöinen matalankynnyksen, että voi tulla vähän, miten itelle sopii.	Tämä on tämmöinen matalankynnyksen voi tulla, miten itselle sopii

Kuvio 2.

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Pääsee mukaan, jos haluaa	Vapaaehtoisuus
Ei pakoteta, sinne saa mennä, jos haluaa	
Saanut valita itse mihin lähtee mukaan	
Voi tulla miten itselle sopii	
Mitään ei oo pakko tehdä, ei oo pakkopullaa	

Kuvio 3.

Aineiston pelkistämisen jälkeen etsimme pelkistetyistä ilmauksista samaa tarkoittavia asioita sekä eroavaisuuksia ja näistä muodostuivat alaluokat. (Kuvio 3). Yläluokat muodostuivat yhdistelemällä alaluokkia, muodostimme yläluokkien nimeksi niiden sisältöä mahdollisimman hyvin kuvaavat nimet (Kuvio 4). Tutkimustehtävän kannalta analysoinnissa pääluokiksi muodostuivat henkilökohtaiset tekijät, muiden osallistujien ja ohjauksen merkitys ja ryhmätoiminnan ominaisuudet (Liite 2). Yhdistäväksi luokaksi muodostui analysoinnissa hankkeen nuorten näkemykset tekijöistä, jotka vaikuttavat ryhmätoimintaan osallistumiseen.

ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
Sosiaalinen altistaminen	Osallistumisen tavoitteet	Henkilökohtaiset tekijät
Arjen aktivointi		
Taloudellinen apu	Osallistumisen vaikutukset	
Rutiinit		
Voimavarat	Osallistumisen edellytykset	
Arjenhallinta		
Toimintakyky		
Motivaatio		

Kuvio 4.

7 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Tutkimuksen tekemistä ja suunnitelmaa ohjasivat tutkimusetiikka ja luotettavuus. Tutkimuksen eettisyydestä ja luotettavuudesta ovat vastuussa tutkimuksen tekijät. Jotta tutkimus olisi eettisesti hyvä ja luotettava tulee tutkijoiden näitä asioita pohtia ja arvioida. Eettisesti hyvä tutkimus noudattaa hyviä tieteellisiä käytäntöjä. (Hirsjärvi ym. 2009, 23.) Pohdimme ja arvioimme hyviä tieteellisiä käytäntöjä TENK:n eli tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistuksen mukaan (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012). Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa mahdollisimman luotettavaa tietoa ja arvioimalla luotettavuutta pyritään varmistamaan tiedon totuudenmukaisuus (Kylmä & Juvakka 2007, 127).

7.1 Eettisyys

Tutkimustyössä, tuloksien esittämisessä ja tallentamisessa sekä tutkimuksen ja tulosten arvioinnissa on noudatettava huolellisuutta, rehellisyyttä ja tarkkuutta. Tutkimus suunnitellaan, toteutetaan ja raportoidaan ohjeistusten mukaisesti, huolella ja rehellisesti. Tässä opinnäytetyössä nämä on otettu huomioon tekemällä tarkka ja huolellinen tutkimussuunnitelma, jota noudatettiin koko tutkimuksen ajan. Opinnäytetyön tieteellinen pohja on tehty käyttäen eettisesti kestäviä tiedonhankinta- ja arviointimenetelmiä. Lähteitä tulee tarkastella kriittisesti ja tieto tulee kerätä plagioimatta muiden tekstejä sekä lähdeviitteet asetettava selkeästi, jotta lukijallakin on helppo arvioida tekstiä lähdekriittisesti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.) Lähteitä on tarkasteltu kriittisesti eli olemme kiinnittäneet huomiota lähteiden ajankohtaisuuteen, alkuperään ja luotettavuuteen. Jokaisesta lähteestä on tehty lähdeviite ja lähdeluetteloon maininta, mistä ja milloin tieto on saatu, ja mistä lukija kykenee löytämään alkuperäiset lähteet.

Opinnäytetyössä otimme huomioon yleiset eettiset periaatteet, jotka koskevat ihmiseen kohdistuvaa tutkimusta. Näitä ovat muun muassa tutkittavien itsemääräämisoikeuden ja ihmisarvon kunnioittaminen. Annoimme Yhdistämö-hankkeen nuorille suostumuskirjeen, jossa kerroimme opinnäytetyöstämme ja haastatteluiden toteuttamisesta. Suostumuskirjeessä tuli esille esimerkiksi tutkimuksen vapaaehtoisuus, sekä mahdollisuus jättää haastattelu kesken missä vaiheessa tahansa. Tämä tuki heidän itsemääräämisoikeuttaan ja ihmisarvoaan. (Liite 1.) Tutkimukseen osallistuminen

oli haastateltaville täysin vapaaehtoista ja tutkimukseen osallistuvilla selitettiin tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tarpeelliset alkutiedot. Haastatteluun osallistuminen oli mahdollista keskeyttää milloin vain. Tutkimus toteutettiin niin, ettei siitä aiheudu kenellekään ylimääräistä haittaa tai vahinkoa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019.) Opinnäytetyössämme haastattelimme nuoria, jotka halusivat haastatteluun osallistua eikä heitä velvoitettu vastaamaan mihinkään, mihin he eivät halunneet vastata. Heillä oli myös mahdollisuus perua osallistumisensa tutkimukseen tai jättää haastattelu kesken missä vaiheessa tahansa. Keräsimme haastateltavilta ainoastaan tutkimuksen kannalta oleellisia tietoja ja toteutimme haastattelun ja analysoinnin tavalla, joka turvaa anonymiteetin säilymisen.

7.2 Luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta arvioimme laadullisen tutkimuksen yleisten luotettavuuskriteerien avulla, joita ovat uskottavuus, vahvistettavuus, reflektiivisyys ja siirrettävyys. Uskottavuus tarkoittaa, että tutkimustulokset vastaavat tutkittavia kysymyksiä ja tutkija on ymmärtänyt tutkimuksiin osallistuvien näkökulman aiheesta. Tutkimuksen uskottavuutta vahvistaa pitkäaikainen paneutuminen aiheeseen, sekä tutkimuksen suunnittelun ja toteutuksen kriittinen reflektointi läpi prosessin. Vahvistettavuudella tarkoitetaan lukijan mahdollisuutta seurata tutkimuksen prosessia läpi tutkimuksen ja oivalluksien. Vahvistettavuutta tutkimukselle tuo muun muassa tutkimustuloksiin pääty-
misen kuvaaminen aineistojen avulla. Reflektiivisyys tarkoittaa tutkijan tietoisuutta tutkimuksen läh-
tökohdista, omasta vaikutuksesta aineistoon ja prosessiin. Luotettavuuden kannalta siirrettävyy-
dellä tarkoitetaan mahdollisuutta tuloksien käyttöön vastaavissa tilanteissa. Siirrettävyyttä lukija voi
arvioida itse, kun tutkimuksen osallistujat ja ympäristö on kuvattu kattavasti. (Kylmä & Juvakka
2007, 128—129).

Olemme pohtineet näitä luotettavuuden kriteerejä koko tutkimuksen suunnittelun ja toteuttamisen ajan. Tietoperustaa luomalla muodostimme itsellemme tarvittavan näkökulman aiheesta. Tätä tietoperustan muodostumista tukee myös pitkäaikainen ja syvälinen paneutumisemme aiheeseen sekä kriittinen reflektointimme koko suunnitelman tekemisen ja opinnäytetyön toteutuksen ajan. Siirrettävyyden kannalta opinnäytetyömme aihe on haastava, koska emme voineet kuvata tutki-
mukseen osallistujia tarkasti eettisyyden säilymisen vuoksi, jotta osallistujat eivät ole tunnistetta-
vissa. Siirrettävyyttä heikentää myös se, että haastateltavat on valikoitu tarkasti tarkoituksenmu-

kaiseksi ja vain halukkaita haastatellaan. Vahvistettavuutta olemme pyrkinneet lisäämään kuvaamalla tarkasti vaihe vaiheelta, miten aineisto on kerätty ja miten se on analysoitu. Näitä vahvistimme myös kuvion ja liitteiden avulla.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida läpi tutkimusprosessin muun muassa pohtimalla tutkimustehtävän selkeyttä, tutkimuksen merkityksellisyyttä ja aineiston keruun menetelmiä sekä aineiston analyysia. (Kylmä & Juvakka 2007, 130—132.) Tutkimuksen luotettavuutta on arvioitu koko tutkimusprosessin ajan reflektoiden omaa työskentelyämme, alkaen jo aiheen valinnasta. Aihe on valittu tarpeellisuuden mukaan, sillä on merkitystä Yhdistämö-hankkeen toimintaan ja sen kehittämiseen. Tutkimustehtävää pohdimme useaan otteeseen, jotta saimme sen muotoon, joka on tutkimuksen kannalta tarpeellinen ja selkeä. Aineiston keruumenetelmät valitsimme niin, että niiden avulla saatiin tarvittavat vastaukset tutkimustehtävään.

Tutkija on keskeinen tutkimusväline tutkimuksessa, ja hänen oletuksensa ja tapa ymmärtää kohdetta vaikuttaa väistämättä tutkimuksen luotettavuuteen (Syrjälä 1994, 14). Pyrimme välttämään sen aiheuttamia haitallisia vaikutuksia pohtimalla asiaan liittyviä oletuksiamme ja raportoiden niistä. Tutkimamme ilmiö on meille alun perin ollut tuntematon, mikä auttaa välttämään ennakko-olettamusten syntymisen. Tämän lisäksi meillä ei ole ollut henkilökohtaista yhteyttä haastateltaviin tai tietoa haastateltavien tilanteesta, mitkä mahdollisesti olisi voinut vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Tutkijan aiempi kokemus aiheesta ja tutkimuksien tekemisestä vaikuttavat tutkimukseen, jonka takia tutkijan on hyvä luotettavuuden näkökulmasta pohtia omaa kokemustaan ja sen vaikutusta (Kylmä & Juvakka 2007, 129). Tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi kasvatimme omaa tietämystämme aiheesta. Tutkimuksen toteuttamisessa hyödynsimme myös harjoituksissa ja työelämässä saatua kokemusta asiakkaiden kanssa keskustelusta ja yhteistyöstä, ja tämän lisäksi harjoittelimme avoimen haastattelun suorittamista.

8 TULOKSET

Tässä luvussa esitellään tuloksia, jotka vastaavat opinnäytetyön tutkimustehtävään. Tutkimustehtävänä oli Yhdistämö-hankkeeseen osallistuvien nuorten näkemykset ryhmätoimintaan osallistumiseen vaikuttavista tekijöistä. Tulokset on koottu haastatteluista saadun aineiston pohjalta. Aineiston analysoinnin avulla luotiin pääluokat, joita ovat henkilökohtaiset tekijät, muiden osallistujien ja ohjauksen merkitys ja ryhmätoiminnan ominaisuudet. Tuloksien tukena on käytetty suoria lainauksia haastatteluista tulosten havainnollistamiseksi ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi.

8.1 Henkilökohtaiset tekijät

Tulosten pääluokka henkilökohtaiset tekijät muodostuivat kolmesta yläluokasta, joita ovat osallistumisen tavoitteet, vaikutukset ja edellytykset. Lähes jokaisessa haastattelussa nousi esille osallisuutta edistävänä ja estävänä asioita, jotka liittyvät henkilökohtaisiin tavoitteisiin, vaikutuksiin ja edellytyksiin.

Haastatteluista nousi esille, että osallistuminen vaatii asiakkaalta voimavaroja, toimintakykyä sekä motivaatiota. Useassa haastattelussa nousi esille ryhmätoimintaan osallistumista edistävänä asiana se, että toimintaan voi osallistua omien voimavarojen ja toimintakyvyn puitteissa. Asiakkaat kokivat esimerkiksi sillä olevan vaikutusta osallistumiseen, omasivatko he juuri sillä hetkellä tarpeeksi voimavaroja sosiaaliseen kanssakäymiseen. Haastatteluissa nousi esille ryhmätyöskentelyn haasteiden vaikutus osallistumiseen, jolloin asiakkaat kokivat tärkeäksi mahdollisuuden osallistua toimintaan haluamallaan tavalla voimavarojensa mukaisesti.

Haastateltavien mukaan ryhmätoimintaan osallistuminen vaatii osallistujalta kykyä ylläpitää rutiineja, mutta säännöllinen toiminnassa käyminen myös auttaa saamaan rutiinia arkeen. Haastatteluista tuli esille, että ryhmätoiminnan sijoittuminen tiettyyn aikaan lisää arjenhallinnan tärkeyttä. Esimerkiksi muutama haastateltava koki muiden menojen sijoittumisen ryhmätoiminnan ajalle estävänä tekijänä osallistua ryhmätoimintaan.

Haastattelu 2: ”Se oli aika helppo, ku oli jo jonku aikaa ollu siinä toisessa toiminnassa nii oli sitte taas vähän semmosta rutiinia käyä näissä, ku jos ois vaan, niinkö kylmiltään läh-teny niin olis varmaan ollu vähän hankalampi.”

Haastatteluista nousi myös esille se, että ryhmätoimintaan osallistumiseen vaikuttaa paljon asiak-kaiden kokemus ryhmätoiminnan sopivuudesta omaan elämäntilanteeseensa ja sen vastaavuus-desta heidän omiin tarpeisiinsa. Haastateltavien motivaatiota ryhmätoimintaan osallistumiseen li-säsi heidän omat henkilökohtaiset tavoitteensa. Heidän omina tavoitteinaan oli esimerkiksi sosiaa-linen altistaminen sekä itsensä ja arkensa aktivointi. Haastattelujen pohjalta nousi esille, että ryh-mätoimintaan osallistumista tuki haastateltavien oma kokemus toiminnan vaikutuksesta omaan elämään ja se vastaako toiminnan sisältö heidän omiin tarpeisiinsa. Haastateltavat kokivat kohtaa-mispaikkatoiminnan antavan mahdollisuuden sosiaalisesti altistaa itseään. Myös taloudellinen apu nousi esille osallisuutta edistävänä kokemuksena, kun toiminnan kautta saa yhden ilmaisen lämpi-män aterian yhtenä päivänä.

Haastattelu 6: ”Ryhmätoimintaan en oo paljon osallistunut ni se ei mua henkilökohtaisesti kovin sytyttäny ja se ei ihan sopinut siihen elämäntilanteeseen muutenkaan”

Syrjäytyneisyyden ja yksinäisyyden kokemus lisäsivät haastateltavien motivaatiota osallistua ryh-mätoimintaan, jotta voisivat kohdata toisia ihmisiä ja solmia uusia sosiaalisia suhteita. Osa haasta-teltavista kertoi, että ryhmätoimintaan osallistumisella ei kuitenkaan ole ollut juurikaan vaikutusta sosiaaliin suhteisiin, mutta osa taas sanoi, että muiden kanssa oleminen, jutteleminen ja pelailu piristää mieltä. Läheisten ihmissuhteiden muodostamisen haasteiden vuoksi osa haastateltavista hakikin ryhmätoiminnasta vain jonkinlaista sosiaalista kontaktia. Sosiaalisten tilanteiden pelko, so-siaalisten tilanteiden kokeminen vaikeina sekä taipuvuus sosiaaliseen ahdistuneisuuteen koettiin estävinä tekijöinä ryhmätoimintaan osallistumiselle.

Haastattelu 2: ”vähä muitten kanssa pääsee jutustelemaan ja pelaileen, niin on kyllä huo-mannu, että ainaki vähän parempi mieli tulee.”

8.2 Muiden osallistujien ja ohjauksen merkitys

Pääluokkaa muiden osallistujien ja ohjauksen merkitys muodostui yläluokista turvallisuuden tunteen kokeminen, muut osallistujat sekä ohjaajat ja ohjaus. Suurimmassa osassa haastatteluista nousi esille ryhmätoiminnan ilmapiirin merkitys. Se nähtiin ryhmätoimintaan osallistumisen kannalta sekä edistävänä että estävänä tekijänä. Jotkut haastateltavista kokivat, ettei ilmapiiri ryhmätoiminnassa ole sopiva heille ja pitivät sitä yhtenä tekijänä, jonka takia eivät ole lähteneet ryhmätoimintaan mukaan. Kuitenkin suurin osa ilmapiirin maininneista kokivat kohtaamispaikan ilmapiirin hyvänä ja kertoivat, että sen vuoksi heidän on helppoa osallistua kohtaamispaikan toimintaan. Ilmapiirin ja muiden ihmisten kohtaamiseen vaikuttavina asioina esille nousivat myös omien aikaisempien kokemusten vaikutus sekä ennakkoluulot. Jotkut haastateltavista kertoivat omien ennakkoluulojen lisänneen jännitystä lähteä ryhmätoimintaan mukaan.

Haastattelu 5: "Lähinnä mietitytti se, että miten nuorta porukkaa täällä on, että onko semmosta, että kiehnää ja heittelee kumin paloja."

Ryhmätoimintaan osallistuminen oli haastateltavien mukaan helpompaa, kun ryhmätoimintaan tutustui jonkun kanssa yhdessä. Monet haastateltavista olivat käyneet tutustumassa ryhmätoimintaan esimerkiksi muiden palveluiden ohjaajien, oman sosiaalityöntekijän tai kaverinsa kanssa. He kokivat, että ryhmätoimintaan ohjautuu helpoiten muiden palveluiden kautta. Haastateltavien mukaan jakamalla positiivista kokemusta toiminnasta tuttaville ja muille samassa tilanteessa oleville nuorille madaltaisi kynnyksiä osallistua ryhmätoimintaan. Ryhmätoimintaan saapuessa ryhmätoiminnan palveluohjaajien uusien tulijoiden vastaanottaminen nousi esille tekijänä, joka helpotti haastateltavien mukaan ryhmätoimintaan osallistumista. Ohjaajien merkitys ja kannustus nousivat esille useassa haastattelussa. Osa haastateltavista koki, että osallistuminen olisi helpompaa, jos alussa olisi enemmän ohjattua toimintaa ja keskustelua. Heidän kokemuksensa mukaan ohjattu tutustuminen helpotti toimintaan ja osaksi ryhmään pääsemistä. Kuitenkaan kaikenlaista ryhmäytämistä, kuten tutustumisleikkejä ei kaikissa haastatteluissa nähty osallistumista vahvistavina.

Haastattelu 6: "No mähän inhoan kaikkia tutustumisleikkejä ni sellasia ei todellakaan, mutta ehkä en tiä, miten se toimis kussakin ryhmässä, mutta kuitenkin semmonen, että alussa ois ollu vähä pidempi semmonen, että jutellaan ohjaajajohtosesti ja vähän saadaan käsitystä, ketä siinä on tekemässä."

Haastattelu 7: ”Mulla aina jänskättää uudet ihmiset ja miten ne reagoi muhun ihmisenä ni sitte on kannustettu, että voit olla oma ittes ja voit tulla vaan mukaan.”

Osa haastateltavista nosti esille osallisuuteen vaikuttavana tekijänä ryhmätoiminnan osallistujamäärän. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että ryhmätoiminnassa oli liian paljon kävijöitä, kun taas osan mielestä on hyvä, että toiminnassa on paljon osallistujia. Haastattelussa nousi esille myös negatiivinen vertaistuki. Yhdellä nuorista oli mietityttänyt, vaikuttaako muiden samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien nuorten seura negatiivisesti omaan hyvinvointiin.

Haastattelu 3: ”No ehkä semmonen jännitti, ku mä oon aika herkkä ihminen, että jos on paljon tosi pahoinvoivia ihmisiä, että tarttuuko se jotenki itseen.”

8.3 Ryhmätoiminnan ominaisuudet

Toiminnan sisältö, toiminnan ympäristö ja toiminnan luonne muodostivat pääluokan ryhmätoiminnan ominaisuudet. Toiminnan luonteesta nousi esille vahvasti kokemus siitä, että osallistuminen on helppoa, koska kohtaamispaikka on matalankynnyksen toimintaa. Tähän haastateltavat liittivät kokemuksissaan toiminnan vapaaehtoisuuden eli mahdollisuuden osallistua toimintaan silloin, kun se itselle sopi ja sen, ettei toimintaan tarvinnut ilmoittautua. Jotkut haastateltavat toivat esille, että jos toimintaan vaadittaisiin ilmoittautumista etukäteen, he luultavasti jättäisivät osallistumatta.

Haastattelu 3: ”No kyllä se ehkä, että tää on tämmönen matalankynnyksen, että voi tulla vähän, miten itelle sopii.”

Toiminnan sisältöön liittyen haastateltavilta löytyi erilaisia kokemuksia. Osa haastateltavista koki hyväksi asiaksi sen, että kohtaamispaikassa pystyi tekemään erilaisia asioita, kuten laittamaan ruokaa, pelailemaan tai tekemään käsitöitä. Erilaiset retket nostivat haastateltavien kynnystä lähteä mukaan, varsinkin ryhmätoimintaan osallistumisen alkuvaiheessa, koska tällöin he kokivat merkittäväksi toiminnan pysymisen samassa, tutussa ympäristössä. Haastatteluissa tuli kuitenkin esille tärkeänä asiana toiminnan monipuolisuus. Ryhmätoiminnan sisältöön haastateltavat kokivat olevan muilla osallistujilla vaikutusta. He kokivat toiminnan muodostuvan osallistujien mukaan.

Haastattelu 3: ”Sillon ku mä tulin tonne niin oli tää teatterijuttu ja siinä mä olin vähän kuulolla, koska se oli alkanu jo aikasemmi. Lähinnä vaan tossa kahvilassa ollu.”

Kaikki haastateltavat kokivat osallistumista mahdollistavana tekijänä mahdollisuuden vaikuttaa toiminnan sisältöön. Vaikuttamisen mahdollisuutta kuitenkin haastateltavien mukaan rajaa se, että kaikilla on eri kiinnostuksen kohteet, joten aina ei välttämättä ole mahdollista järjestää kaikille mieluista toimintaa. Ideoiden esille tuomista helpottavana tekijänä he ottivat esille ideoiden säännöllisen kartoittamisen kohtaamispaikassa. Omien ideoiden esille tuomista koettiin edesauttavan erityisesti, jos ohjaajat kysyivät ideoista henkilökohtaisesti haastateltavilta. Yksi haastateltava nosti esille vaikuttamista estävänä tekijänä oman introvertin luonteensa. Toisaalta taas haastatteluissa vaikuttamista edistävänä tekijänä kerrottiin kokemusta omien ideoiden huomioimisesta toiminnan järjestämisessä. Tämä vahvisti haastateltavien mukaan kokemusta omien ideoiden esille tuomiseen.

Toiminnan ympäristöstä haastatteluissa nostettiin esille tilan koko. Haastateltavien kokemuksena tuli esille, että ryhmätoiminnan tila saisi olla isompi, toisaalta samalla haastateltavaa jäi mietityttämään, vaikuttaisiko isompi tila ryhmän jäsenten väliseen vuorovaikutukseen. Haastateltavien mielestä mahdollisuus välillä käyttää erillisiä tiloja syvempiin keskusteluihin tai sosiaalisesta tilanteesta hetkeksi vetäytyäkseen, voisi mahdollistaa osallistumisen laajemmin. Tällöin pitkäkestoinen toimintaan osallistuminen ei kävisi liian raskaaksi. Helppo kulku ryhmätilaan ja paikan pysyvä sijainti nostivat osallistumisen mahdollisuuksia. Tuttuun ympäristöön koettiin olevan helpompaa tulla.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Erilaisissa elämäntilanteissa oleville nuorille on tarjolla monenlaista ryhmätoimintaa. Yhdistämöhanke tarjoaa matalankynnyksen ryhmätoimintaa. Toimintaan asiakkaat ohjautuvat monilta eri tahoilta, kuten kappaleessa kaksi kirjoitamme. Yhdistämö-hankkeessa haluttiin selvittää, millaiset tekijät vaikuttavat nuoren omaan päätökseen osallistua ja sitoutua vapaaehtoiseen ryhmätoimintaan, sekä miten he hankkeessa voisivat kehittää ryhmätoimintaa niin, että useampi nuori osallistuisi siihen. Selvittäessämme teoriapohjaa NEET-nuorten osallistumiseen vaikuttavista tekijöistä, osallistumisen edellytyksinä esille nousivat erilaiset osallistumisen tekijät ja osallisuuden kokemuksen vaikutukset toimintaan osallistumiseen. Haastattelujen kautta saamamme tieto Yhdistämö-hankkeen kohtaamispaikkaan osallistuneilta, sekä toimintaan osallistumattomilta, vahvistivat tutkimamme teorian tuomaa käsitystä.

Ryhmätoiminnan ennustettavuus, kuten säännölliset aikataulut, osallistumisen vapaaehtoisuus, tietoisuus toiminnan sisällöstä, vakiintunut järjestämisen paikka sekä ryhmätoiminnan tutut ohjaajat ovat ulkoisia tekijöitä, jotka näyttäytyivät toimintaan osallistuneiden haastateltavien osallistumista vahvistavina tekijöinä. Nämä Mankilan (2022) mukaan lisäävät ryhmätoiminnan turvallisuuden tunnetta, mikä vahvistaa puolestaan osallistumista. Osallistumisen haasteina haastateltavat kokivat esimerkiksi heikentyneen toimintakyvyn sekä arjenhallinnan haasteet, joita he kokivat ryhmätoimintaan osallistumisen vaativan. Tätä tulosta vahvisti ryhmätoimintaa osallistumattomien kertomukset syistä, miksi he eivät ole toiminnassa mukana; vastauksista on havaittavissa, ettei osallistumiseen vaikuttavat tekijät olleet heidän omien tavoitteidensa tai mieltymystensä mukaisia tukeakseen osallistumisen esteiden ylittämiseen. Tulostemme mukaan ryhmätoimintaa suunniteltaessa osallistumiseen vaikuttaviin tekijöihin vaikuttamalla voidaan lisätä toimintaan osallistumisen houkuttelevuutta. Nämä tekijät tukevat osallistujaa osallistumiseen tarvittavien voimavarojen ja osallistumisen esteiden arvioimisessa, sekä auttavat heitä tekemään tietoisien valinnan osallistumisesta. Tämä vahvistaa toimintaan sitoutumista, ja auttaa haasteiden ja osallistumisen esteiden voittamisessa.

Haastatteluissamme tuli esille osallisuuden kokemuksen vahvistuminen säännöllisesti ryhmätoimintaan osallistuessa. Osallisuutta tutkiessamme merkittäviksi tekijöiksi osallisuuden kokemisesta nousivat kokemus autonomian toteutumisesta ja kokemus vaikuttamisesta, joita myös Isola ym. (2017) pitävät osallistumista edistävinä tekijöinä. Haastateltavat kokivat merkittävänä Yhdistämö-

hankkeen kohtaamispaikkatoimintaan osallistumisessa vapaaehtoisuuden. Osallisuuden kokemuksen vahvistuminen ryhmätoiminnassa näyttäytyi toiminnan sisällön suunnitteluun sekä ryhmän yhteistoimintaan osallistumiseen rohkaistumisena, mitä ryhmätoiminnan toiminallisuudella tuettiin. Havainto mukailee osallisuuden portailta etenemistä, jolloin osallistutaan jo toimintaan sekä tuodaan esille omaa suhtautumistaan, kuten teoriaosuudessa Hartin (1992) ja Shierin (2001) osallisuuden portaita mukailimme. Haastattelun tulokset tukevat siis hyvin osallisuuden kokemuksen toteutumista eri tasoilla ja kertovat eri tasojen merkityksestä osallistumiseen. Tuloksista nousivat esille haastatteluun osallistuvien osallisuuden sijoittuvan ryhmätoimintaan osallistumisen alkuvaiheessa portaiden alimmille tasoille, joita ovat osallistumattomuus ja passiivinen osallistuminen. Esille nousi myös siirtymistä osallisuuden portaiden seuraaville tasoille. Tasojen toteutumista voidaan tarkastella Shierin (2001) kolmen sitoutumisen tason mukaan. Haastattelutulosten mukaan kohtaamispaikan toiminnassa merkittävänä tekijänä nousi esiin mahdollisuus sitoutua toimintaan osallistujan itsensä tasoisesti. Toimintaan pystyi osallistumaan omien voimavarojensa ja kykyjensä mukaisella tasolla. Vaatimus aktiivisemmasta osallisuudesta kohtaamispaikan toimintaan olisi ollut haastateltaville este toimintaan osallistumiselle ja veloitettu osallistuminen ryhmätoimintaan olisi nostanut osallistumisen kynnystä.

Haastatteluissa nousi esille osallistumista estävänä tekijänä sosiaalisten suhteiden haasteet sekä haastateltavan omat ennakkoluulot ja omien ajatusten vaikutuksen osallistumiseen. Hietalan (2018) mukaan osallisuuden edistäminen on tärkeää varsinkin pitkäaikaisten haasteiden vähennettyä luottamusta omiin kykyihin ja mahdollisuuksiin. Tämä luottamuksen puute nousi esille myös haastatteluistamme. Näissä tilanteissa haastatteluista saatujen tulosten mukaan osallistumisen ja osallisuuden kokemuksen vahvistumista lisäsi merkittävästi ohjaajien kannustus sekä saattelu toiminnan pariin. Haastateltavat kokivat kohtaamispaikan ryhmätoiminnan antavan mahdollisuuden tuetusti vahvistaa sosiaalisia taitoja, mikä nousi esille yhtenä haastateltavien tavoitteena toiminnalle. Haastateltavat pitivät osallistumisen kannalta tärkeänä asiana sitä, tukeeko toiminta heidän henkilökohtaisia tavoitteitaan. Myös Ahokas (2010) tuo esille ryhmätoiminnan vetovoiman lisääntyvän, jos se tukee osallistujan tavoitteita.

Kaukkilan ja Lehtosen (2007) mukaan ohjaajan vastuulla on luoda ilmapiiri, joka on turvallinen ja luottamuksellinen, mikä edistää osallistujien liittymistä yhteen ja suhteiden luomista ryhmän sisällä. Heidän mukaansa ryhmäohjaajan yhtenä tehtävä on toimia ryhmän yhteen liittäjänä, jolloin nuoret pääsevät tutustumaan tuetusti toisiinsa ryhmäohjaajan ohjauksen avulla. Haastatteluiden tulok-

sisä nousee esille vahvasti Yhdistämö-hankkeen kohtaamispaikan hyvän ilmapiirin merkitys osallistumiselle, se koettiin vastaanottavaksi ja suvaitsevaksi. Ilmapiiriä haastateltavat pitivät merkittävänä osallistumista edistävänä tekijänä, se mahdollisti osallistumisen ”omana itsenään”. Kohtaamispaikkatoiminnan ohjaajat huolehtivat siitä, että ryhmätoiminnan ilmapiiri on sellainen, että sinne voi tulla hyvin erilaisessa osallistumisen edellytyksiä omaavat nuoret ja he voivat kokea osallistuksessaan osallisuutta ja hyväksyntää sekä turvallisuutta, jossa oma osallisuus voi tuettuna lähteä vahvistumaan. Tämän kaltaiset kokemukset lisäsivät haastateltavien pystyvyyden tunnetta.

Ohjaajat voivat tukea toiminnallaan asiakkaan osallisuuden kokemusta ja pystyvyyden tunnetta vahvistamalla asiakkaan turvallisuuden ja kelpaavuuden tunnetta voimavara- ja ratkaisukeskeisiä menetelmiä käyttämällä. Voimavarakeskeisessä menetelmässä Vuokila-Oikkosen ja Keskitalon (2018) mukaan tärkeää on tukea asiakkaan osallisuutta ja osallistumista auttamalla asiakasta tunnistamaan ja löytämään omat voimavarojensa ja kykijänsä. Nämä menetelmät ovatkin käytössä Yhdistämö-hankkeen työskentelytapoina, ja haastateltavat kokivat ohjaajien roolin ja kannustamisen ryhmätoiminnassa merkittävänä. Ryhmätoiminnan tavoitteena on näiden avulla vahvistaa kävijöiden minäkuvaa ja heidän vuorovaikutussuhteitaan ja tuoda onnistumisen tunteita. Asiakkaan voimavaroja ja kykyjä vahvistamalla voidaan siis edistää hänen toimintaansa osallistumista. Merkittävää on, että osallistumista lisäämällä voidaan lisätä asiakkaan aktiivista toimijuutta. Hietalan (2018) mukaan aktiivisena toimijana toimiminen on edellytys kuntoutumiselle.

Toisaalta haastatteluista nousi esille, että ohjaajat voisivat tukea osallisuuden vahvistamista alkuvaiheessa ohjatulla keskustelulla ja toiminnalla. Ahokkaan (2010) mukaan osallistujan keskusteluun osallistumiseen vaikuttaa kävijöiden määrä ja ryhmätoiminnan vetovoimaa taas lisää ryhmätoiminnan kiinnostavuus. Haastattelutuloksista käy ilmi, että ryhmätoiminnan suuri osallistujamäärä vaikuttaa toiminnan kuormittavuuden kokemukseen. Heidän näkemyksensä mukaan osallistumista edistäisi rauhallinen tila, johon vetäytyä tarpeen mukaan hetkeksi palautumaan. Toiminnan sisältöön taas toivottiin monipuolisempaa ja urheilullisempaakin tekemistä, jotta joidenkin haastateltavien mielestä ryhmätoiminnan sisältö olisi kiinnostavampaa.

Opinnäytetyömme yhtenä keskeisimmistä johtopäätöksistä nousi esille tarve tukea nuorta osallisuudessa myös ryhmätoimintaan osallistumisessa osallistumisen edellytyksiin vaikuttamalla ja nuoren vahvuuksia vahvistamalla. Kuten Shierin (2001) ja Hartin (1992) pohjalta mukailuissa portaita osallisuuden kasvaessa myös ryhmätoimintaan osallistujan oma osallistuminen toiminnan

kehittämiseen kasvoi. Asiakkaan osallistuessa kehittämiseen saadaan palveluista muokattua asiakaslähtöisempiä. Kun kehittämisessä huomioidaan ryhmätoimintaan osallistumiseen ja osallisuuden vaikuttavia tekijöitä, voidaan palvelua kehittää asiakkaan osallistumista ja osallisuutta tukeväksi. Haastateltavat kokivat osallistumisen kannalta merkitykselliseksi mahdollisuuden vaikuttaa toimintaan ja sen suunnitteluun. Kokemusta mahdollisuudesta vaikuttaa vahvasti kehitysideoista henkilökohtaisesti kysyminen ja heidän toiveiden huomioiminen toiminnassa. Tätä tukee myös Hietalan (2018) näkemys palveluiden kehittämiseksi toimivimmiksi asiakkaan omaa osallisuutta edistämällä ja huomioimalla hänen osallisuuteensa vaikuttavat haasteet ja voimavarat.

Opinnäytetyöstä tekemämme keskeinen johtopäätös on, että asiakkaan kokonaistilanne vaikuttaa siihen millä tavalla asiakkaalla on mahdollisuus osallistua ryhmätoimintaan. Asiakkaan kokonaistilanne sisältää voimavarojen ja arjenhallinnan sekä niihin vaikuttavien tekijöiden lisäksi hänet aiemmat kokemuksensa osallistumista sekä sosiaalisista kohtaamisista. Lisäksi vaikuttavina tekijöinä ovat ryhmätoiminnan järjestäjät, toiminnan järjestämisen tapa ja luonne. Jo ryhmätoimintaa kehittäessä on tärkeää miettiä toiminnantapoja ja osallistumisen tekijöiden vaihtoehtoja, toiminnan järjestämisen puitteita ja ympäristöä, sekä sitä, miten ryhmätoiminnassa voidaan vahvistaa osallistavia tekijöitä. Jatkuvalle ohjaajien oman toiminnan sekä ryhmätoiminnan reflektoinnilla ja joustavalla kehittäväällä työotteella eri tilanteissa olevien nuorten osallistumista ryhmätoimintaan voidaan mahdollistaa lisää. Näin vähitellen voidaan vaikuttaa myös heidän osallisuuden kokemuksen vahvistamiseen. Työntekijöillä on hyvä olla rohkeutta toiminnan asiakaslähtöiseen kehittämiseen, tällainen työote toteutuukin Yhdistämö-hankkeen ryhmätoiminnassa haastateltavien mukaan jo tällä hetkellä.

10 POHDINTA

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kartoittaa Yhdistämö-hankkeeseen osallistuvien nuorten aikuisten näkemyksiä ryhmätoimintaan osallistumisesta ja työn tavoitteena oli tuottaa tietoa osallistumiseen vaikuttavista tekijöistä. Opinnäytetyössämme tuloksena saadun aineiston avulla kohtauspaikkatoiminnassa ja sen toimintaa kehittäessä voidaan jatkossa paremmin ottaa huomioon asioita, jotka auttavat tukemaan nuoren ryhmätoimintaan osallistumista ja heidän osallisuuttaan ryhmätoiminnassa. Lisäksi saimme tuotettua tietoa, jonka avulla Yhdistämö-hankkeen työntekijät voivat kehittää hankkeen toimintaa, jotta se tukisi asiakkaan osallistumista ryhmätoimintaan ja osallisuutta paremmin. Opinnäytetyömme tuotti vastauksen tutkimustehtäväämme; minkälaisia näkemyksiä Yhdistämö-hankkeeseen osallistuvilla nuorilla on tekijöistä, jotka vaikuttavat ryhmätoimintaan osallistumiseen.

Aloitimme opinnäytetyön tekemisen alkuvuodesta 2022. Keskusteluissamme huomasimme meitä molempia tekijöitä kiinnostavan tiedon lisääminen syrjäytymisvaarassa olevista nuorista ja siitä, miten heitä voidaan tukea. Aloimme etsimään yhteistyökumppania, jonka kanssa voisimme tehdä yhteistyötä. Olimme kuulleet Yhdistämö-hankkeesta ja päädyimme ottamaan yhteyttä hankkeen työntekijöihin. He olivat halukkaita yhteistyöhön ja aloimme yhdessä työstämään opinnäytetyön aiheita. Opinnäytetyömme aihe syntyi yhteisissä keskusteluissa Yhdistämö-hankkeen työntekijöiden kanssa. Heitä kiinnosti erityisesti se, mitä tekijöitä osallistujan näkökulmasta ryhmätoimintaan osallistumiseen voi liittyä.

Opinnäytetyömme aihe on mielestämme tärkeä työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten suuren määrän vuoksi. Aiheen tärkeyttä pohtiessa esille nousi ajatuksemme koronapandemian myötä vähentyneistä sosiaalisista kontakteista ja kohtaamisista. Mielestämme koronapandemiasta aiheutuneet kokoontumisen ja harrastustoiminnan rajoitukset ovat vaikuttaneet meidän kaikkien hyvinvointiin ja arkeen. Näiden vaikutusten myötä nousee uudelleen ajankohtaiseksi ja tärkeäksi nuorten osallisuuden tukeminen ja tarve tiedolle, miten nuorten osallisuutta voidaan paremmin tukea, kun taas toimintoihin voidaan osallistua. Halusimme opinnäytetyössä kerätä tietoa nimenomaan nuorilta itseltään, koska meillä kiinnosti se minkä nuoret itse kokivat vaikuttavan. Tämä tukee nuoren osallisuutta sekä palveluiden kehittämistä asiakaslähtöisesti. Mielestämme on tärkeää osallistaa nuoria, koska nimenomaan heiltä saadaan tietoa minkä avulla voidaan rakentaa mahdollisimman vaikuttavia palvelukokonaisuuksia nuorten tukemiseksi.

Aloitimme opinnäytetyön prosessin kokoamalla teoriapohjaa, jotta pystyimme syventämään tietämystämme aiheeseen liittyvän kirjallisuuden ja muiden lähteiden avulla. Mielestämme tarkka ja perusteellinen perehtyminen teoriapohjaan auttoi meitä läpi koko prosessin. Teoriapohjan kokoamisen jälkeen jatkoimme prosessia haastattelemalla seitsemää nuorta, mikä oli yksi mielenkiintoisimmista opinnäytetyömme vaiheista. Mielestämme saimme koottua kattavan aineiston haastatteluilta ryhmätoimintaa osallistumista, koska he edustivat erilaisia näkemyksiä aiheesta ja kertoivat kokemuksistaan avoimesti haastatteluissa. Nämä vahvistivat ymmärrystämme aiheesta ja oppia asiakastyöskentelystä. Esihaastatteluista huolimatta jokainen haastattelu oli meille oppimiskokemus ja kehitti meitä haastattelijoina. Vahvistimme haastattelutaitojamme yhdessä refleктоimalla haastatteluiden kulkua ja sujuvuutta koko haastatteluprosessin ajan. Haastattelujen edetessä osasimme paremmin ohjata keskustelua ja tarttua haastateltavan sanomiin asioihin. Kehittyminen haastattelijoina auttoi meitä saamaan paremmin vastauksia tutkimustehtäväämme ja kehitti meitä työskentelyssä sosiaalialan ammattilaisina.

Analyysivaiheen koimme haastavimpana vaiheena opinnäytetyön prosessissa, koska asiat liittyivät toisiinsa, mutta tarkan analyysin avulla saimme luokiteltua aineiston. Haastatteluiden jälkeen analysoimme aineistomme aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Analysoimme aineistomme useaan kertaan. Mielestämme aineiston analysointi useaan otteeseen oli opinnäytetyön kannalta merkittävää, koska sen avulla pystyimme kehittämään omaa osaamista analysoijina ja pääsimme mahdollisimman hyvään loppu tulokseen tutkimustehtävämme kannalta. Haastatteluista saimme kerättyä paljon tärkeää tietoa haastatteluun osallistuvien näkemyksistä ryhmätoimintaan osallistumista ja osallisuutta edistävästä ja estävästä tekijöistä.

Aineistonhankinnan yhteydessä nousi esille erilaisia kehittämissuhteita, miten toimintaa voidaan kehittää. Näitä kehityssuhteita oli muun muassa tarve ohjatummalle keskustelulle osallistumisen alussa ja useampi erillinen tila, jotta osallistuminen eri tavoin mahdollistuisi. Sen lisäksi kehityssuhteena nousi esille toiminnan järjestäminen useampana päivänä. Tällöin olisi mahdollisuus osallistua useammin, eikä yhtenä päivänä olisi niin paljon osallistujia. Pohdimme, että koska haastatteluun oli valikoitunut vasta toiminnan aloittaneita nuoria, heidän osallisuuden kokemuksensa eivät välttämättä ollut vielä sillä tasolla, jota kehittäminen vaatii. Nuorten kehitysideoiden lisäksi saimme kuitenkin haastatteluista hyvin tietoa siitä, miten toimintaa voidaan kehittää asiakkaan osallisuutta ja toiminnan kehittämistä tukevaksi. Osallistumiseen vaikuttavien tekijöiden kartoittaminen auttaa

kehittämään toimintaan oikeaan suuntaan, vaikka nuoret itse ei kehittämiseen vielä osallistuisikaan. Kehittämiseen osallistumista nuorten mielestä on kuitenkin tärkeä tukea muun muassa henkilökohtaisesti ideoita kysymällä ja huomioimalla ideat toiminnassa.

Henkilökohtaisia tavoitteitamme tarkastelimme sosiaalialan kompetenssien mukaan. Opinnäytetyömme vahvisti erityisesti asiakastyön osaamistamme. Opinnäytetyön tekeminen lisäsi osaamistamme tunnistaa tekijöitä, joiden kautta voidaan parantaa asiakkaan osallisuutta ja hyvinvointia. Tämän lisäksi saimme oppia asiakkaiden kasvun ja kehityksen tukemista, heidän voimavarojaan ja osallisuuttaan vahvistamalla. Opinnäytetyön tekeminen lisäsi myös kykyämme soveltaa voimavara- ja ratkaisukeskeisiä menetelmiä, sekä arvioida niiden vaikuttavuutta työssä. Asiakastyön osaamistamme lisäsimme myös keräämällä nuorten näkemyksiä aiheeseen liittyen. Heidän näkökulmiensa esille tuominen lisää asiakaslähtöisyyttä, sekä mahdollistaa palveluiden kehittämisen asiakaslähtöisemmin. Työtapa lisäsi osaamistamme työn asiakaslähtöisestä kehittämisestä ja siihen liittyvistä haasteista. Haasteena voi olla muun muassa se, että asiakkaalla ei välttämättä ole kiinnostusta tai voimavaroja osallistua kehittämiseen.

Kriittiseen ja osallistavaan yhteiskuntaosaamisen kompetenssiin kuuluu muun muassa kyky reflektoida ammatillisesti ja kriittisesti, syrjäytymisen ehkäiseminen ja osallistumisen ja osallisuuden edistäminen. Saimme opinnäytetyöskentelyssämme osallistumisen ja osallisuuden edistämisestä sekä syrjäytymisen ehkäisemisestä tärkeää tietoa ja oppia, jota voimme hyödyntää tulevina sosiaalialan ammattilaisina. Ammatillista ja kriittistä reflektointia opimme läpi koko opinnäytetyöprosessin. Jokaisessa prosessin vaiheessa haasteita ja omia kykyjä reflektoiden saimme mielestämme luotua opinnäytetyöstä luotettavan ja kattavan kokonaisuuden.

Sosiaalialan eettinen osaaminen toteutui, koska edistimme yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa tuomalla esille nuorten omia näkemyksiä osallistumiseen liittyen ja asettumalla sellaisen ihmisryhmän puolelle, joka jää usein julkisen keskustelun ulkopuolelle ja jonka henkilöt voivat kuitenkin olla yhteiskunnassa haavoittuvammassa asemassa. Juuri heidän tulisi olla sosiaalialan erityisen työskentelyn ja huolenpidon kohteena. Eettistä osaamista vahvisti myös opinnäytetyön luotettavuuden ja eettisyyden pohtiminen. Työskentely opetti meitä toimimaan ammattieettisten periaatteiden ja sosiaalialan arvojen mukaisesti.

Opinnäytetyön prosessi on ollut meille tärkeä osa koulutustamme. Olemme halunneet panostaa opinnäytetyöhömmä ja tuottaa laadukkaan opinnäytetyön. Kokemuksena prosessi on ollut todella

antoisa oppimiskokemus ja hyvä tilaisuus meille syventää ammattitaitoamme sekä päästä verkostoitumaan sosiaalialan monipuoliseen ammattiverkostoon. Opinnäytetyön tekijöinä, oma yhteistyömme on sujunut todella hyvin koko opinnäytetyön prosessin ajan. Olemme työskennelleet yhdessä ja samassa paikassa, samaan aikaan, opinnäytetyötä työstäessä. Tämä tapa on antanut meille mahdollisuuden yhdessä pohtia ja reflektoida oppimaamme koko prosessin ajan ja se on kokemuksemme mukaan edistänyt ammatillista kasvuamme. Aihe oli meille mielenkiintoinen ja mielestämme aihetta olisi mielenkiintoista tutkia enemmän, erityisesti toiminnan saatavuuden näkökulmasta. Olisi tärkeää tutkia, miten eri nuorille suunnatut sosiaalisen kuntoutuksen palvelut tavoittavat asiakkaita, jotka eivät ole minkään palvelun piirissä. Lisäksi mielestämme olisi tärkeää tutkia, mitkä asiat vaikuttavat nuorten kehittämiseen osallistumiseen ja miten nuoria voitaisiin tukea kehittämiseen osallistumisessa.

Mielestämme onnistuimme opinnäytetyömme tavoitteessa tuomalla Yhdistämö-hankkeelle tärkeää ja uutta tietoa asiakkaiden näkemyksistä ryhmätoimintaan osallistumista ja osallisuutta edistävästä ja estävästä tekijöistä. Toivomme opinnäytetyön herättävän kiinnostusta ja ymmärrystä osallistumiseen ja osallisuuteen liittyvässä työskentelyssä ja kehittämisessä ja lisäävän edelleen ymmärrystä aiheen tärkeydestä, koska se hyödyttää yksilötasolla syrjäytyneitä nuorta itseään ja yleisellä tasolla osallisuudella on yhteiskunnallista merkitystä. Ymmärtämällä aihetta, sen vaikutuksia ja ymmärtämisen tarjoamia mahdollisuuksia, voimme auttaa koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevia nuoria vahvistamaan omia voimavarojaan ja kykyjään sekä kiinnittymään yhteiskuntaan. Opinnäytetyö on lisännyt kykyjämme toimia sosiaalialan ammattilaisina nuorten kanssa ja nuorten aseman vahvistamisessa niin ruohonjuuritason työntekijänä kuin yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa.

LÄHTEET

Ahokas, Maria 2010. Ryhmät ja niiden väliset suhteet. Teoksessa Arjen sosiaalipsykologia (toim. Pirttilä-Backman, Anna-Maija, Lahikainen, Anja Riitta, Suoninen, Eero & Ahokas, Marja). Hakupäivä 20.12.2022.

Arene 2017. Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren. Hakupäivä 29.3.2022. http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf?t=1526901428

Diak 2021. 3X10D-elämäntilannemittari. Hakupäivä 7.3.2022. https://www.odl.fi/tiedostot/Yhdistamo/Kainulainen_S_3X10D-elamantilannemittari.pdf

Hart, Roger A. 1992. Children`s participation https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/childrens_participation.pdf

Hautala, Tiina, Hämäläinen, Tuula, Mäkelä, Leila & Rusi-Pyykönen, Mari 2011. Toiminnan voimaa. Hakupäivä 20.1.2023.

HE 164/2014. Hakupäivä 6.4.2022. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140164>

HE 173/2020. Hallituksen esitys eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Hakupäivä 27.4.2022. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2020/20200173>

Hietala, Outi 2018. Sosiaalisen kuntoutuksen yhteiskehittämisessä osallisuus avautuu kaikille. Teoksessa Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia (toim. Harri Kostilainen & Ari Nieminen). Hakupäivä 6.4.2022.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Hakupäivä 15.3.2022.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Hakupäivä 28.3.2022.

Isola, Anna-Maria, Kaartinen, Heidi, Leemann, Lars, Lääperi, Raija, Schneider, Taina, Valtari, Salla & Keto-Tokoi, Anna 2017. Mitä osallisuus on? Hakupäivä 30.3.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=

Juntunen, Veera 2016. Vahvistu. Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnan käsikirja. Hakupäivä 26.4.2022. <https://docplayer.fi/34211743-Sosiaalisen-kuntoutuksen-ryhmatoiminnan-kasikirja.html>

Järvikoski, Aila & Härkäpää, Kristiina 2011. Kuntoutuksen perusteet. Hakupäivä 19.12.2022

Kananen, Jorma 2017. Laadullinen tutkimus prograduna ja opinnäytetyönä. Hakupäivä 12.12.2022.

Kaukkila, Veli & Lehtonen, Elisa 2007. Ryhmästä enemmän. Hakupäivä 22.3.2022.

Kivelä, Valtteri & Lempinen, Juho 2010. Arki hallintaan. Hakupäivä 22.3.2022.

- Koponen, Päivikki, Borodulin, Katja, Lundqvist Annamari, Sääksjärvi, Katri, Koskinen Seppo 2017. Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa. Hakupäivä 20.1.2023.
- Korhonen, Veera & Hämeen-Anttila, Lotta 2019. Sosiaalinen raportointi / Aikuissosiaalityön pilotti 2019. Hakupäivä 12.4.2022. <http://docplayer.fi/155914180-Sosiaalinen-raportointi-aikuissosiaalityon-pilotti-2019.html>
- Kylmä, Jari & Juvakka, Taru 2007. Laadullinen terveystutkimus. Hakupäivä 28.3.2022.
- Leemann, Lars & Hämäläinen, Riitta-Maija 2016. Asiakasosallisuus, sosiaalinen osallisuus ja matkan kynnyksen palvelut. Hakupäivä 17.12.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131350/YP1605_Leemann&Hamalainen.pdf
- Lindh, Jari, Härköpää, Kristiina & Kostamo-Pääkkö, Kaisa 2018. Johdatus sosiaaliseen kuntoutukseen. Teoksessa Sosiaalinen kuntoutuksessa (toim. Lindh, Jari, Kristiina Härköpää & Kostamo-Pääkkö, Kaisa). Hakupäivä 6.4.2022.
- Mankila, Petteri 2022. Hyvinvoinnin edistämisen elementit nuorten aikuisten ryhmätöinnässä. Hakupäivä 29.3.2022. https://www.odl.fi/tiedostot/Yhdistamo/Mankila_P_Hyvinvoinnin_edistamisen_elementit_nuorten_aikuisten_ryhmatoiminnassa.pdf
- Martin, Minna 2021. Saa jännittää. Hakupäivä 20.1.2023.
- Mattila, Juhani 2014. Herkkyys ja sosiaaliset pelot. Hakupäivä 20.1.2023.
- Mykkänen-Hänninen, Riitta & Kääriäinen, Aino 2009. Vertaisuus ja vertaistuki eroauttamisessa. Hakupäivä 24.2.2022.
- Myllyniemi, Sami 2014. Nuorisobarometri. Ihmisarvoinen nuoruus. Hakupäivä 30.3.2022. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2015/03/Nuorisobarometri_2014_web.pdf
- Myllyniemi, Sami 2015. Nuorisobarometri. Arjen jäljillä. Hakupäivä 21.3.2022. https://www.researchgate.net/profile/Marja-Peltola-2/publication/292138308_Sukupuolisuhteet_taloudellisen_riippuvuus_ja_kuulumisen_tunteet/links/56a9be2f08aeab4cef95fb3/Sukupuolisuhteet-taloudellinen-riippuvuus-ja-kuulumisen-tunteet.pdf
- Myrskylä 2021. Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Hakupäivä 23.2.2022. <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjailyminen.pdf>
- Nieminen, Ari 2018. Sosiaalisen kuntoutuksen määritelmä, kentät ja mahdollisuudet. Teoksessa Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia (toim. Harri Kostilainen & Ari Nieminen). Hakupäivä 6.4.2022.
- Nuorisolaki 1285/2016: 3§. Nuorisolaki. Hakupäivä 24.2.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoistoiminta. Hakupäivä 24.2.2022.
- ODL 2022. Yhdistäminen. Hakupäivä 22.2.2022. https://www.odl.fi/fi/odl_saatio/sosiaalinen_kuntoutus/yhdistamo/

Piirainen, Keijo 2021. Mitä sosiaalinen kuntoutus on? Hakupäivä 30.3.2022. https://www.odl.fi/tiedostot/Yhdistamo/Mita_sosiaalinen_kuntoutus_on_nyt.pdf

Raivio, Helka 7/2018. Enemmän sosiaalista toimintakykyä, lisää osallisuutta! Hakupäivä 27.4.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136144/URN_ISBN_978-952-343-070-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Raunio, Kyösti 2006. Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Hakupäivä 26.4.2022. Romakkaniemi, Aila & Järvikoski, Aila 2013. Jaetun toimijuuden rakentuminen mielenterveyspalveluissa. Hakupäivä 6.4.2022. https://yhteisomedia.fi/files/attachments/kuntoutus-lehden_artikkelit/2013/romakkaniemi-jarvikoski.pdf

Sandberg, Erja, Jokinen, Sari, Kärkkäinen, Jukka, Lämsä, Riikka, Löfstedt, Jan, Nordlund-Spiby, Rut, Pajunen, Marjaana, Raivio, Helka, Rouvinen, Johanna ja Valkeinen, Heli 2018. Kela. Toimintakyvyn arviointi 16—29-vuotiailla NEET-nuorilla. Suositus avuksi Kelan ammatillisen kuntoutukseen ohjatessa. Hakupäivä 12.4.2022. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/250244/Kuntoutustakehittamassa3_saavutettava.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Shier, Harry 2001. Pathways to Participation: Openings, opportunities and obligations. Hakupäivä 19.9.2022. https://www.researchgate.net/publication/233551300_Pathways_to_participation_Openings_opportunities_and_obligations

Sosiaali- ja terveysministeriö 2015. Syrjäytymistä vähentävä toimenpideohjelma. Hakupäivä 23.2.2022. <https://stm.fi/documents/1271139/1448516/Syrj%C3%A4ytymisen+v%C3%A4hent%C3%A4minen+loppuarvio+16.4.2015+%28%29.pdf/2e6be4ae-72a5-4c94-a1ff-7ae2e389af04>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2022. Sosiaalinen kuntoutus. Hakupäivä 6.4.2022. <https://stm.fi/sosiaalinen-kuntoutus>

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301:17§. Hakupäivä 6.4.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Pidm45949345994832>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019. Osallisuus. Hakupäivä 29.3.2022. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020a. Ryhmätoiminta ja toiminnalliset menetelmät. Hakupäivä 21.3.2022. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/palvelun-sisallot/ryhmatoiminta-ja-toiminnalliset-menetelmat>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020b. Osallisuuden edistäminen. Hakupäivä 29.3.2022. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021a. Pitkään työttömänä olleiden työllistymisen tuki. Hakupäivä 8.4.2022. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/pitkaan-tyottomana-olleiden-tyollistymisen-tuki>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021b. Osallisuuden osa-alueet ja edistämisen periaatteet. Hakupäivä 26.4.2022. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022a. Lapsen osallisuus. Hakupäivä 26.4.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus#otsikko2>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022b. Ryhmätoiminta ja toiminnalliset menetelmät. Hakupäivä 8.4.2022. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/palvelun-sisallot/ryhmatoiminta-ja-toiminnalliset-menetelmat>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 5/2016. Nuorten hyvinvointi ja syrjäytymisen riskitekijät Suomen kuudessa suurimmassa kaupungissa Helsinki, Espoo, Vantaa, Turku, Tampere ja Oulu. Hakupäivä 24.2.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130760/URN_ISBN_978-952-302-662-9.pdf

Tilastokeskus 2016. NEET-indikaattori kuvaa nuorten syrjäytymistä. Hakupäivä 7.3.2022. <https://www.tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2016/neet-indikaattori-kuvaa-nuorten-syrjayty-mista/>

Tilastokeskus 2022. Työvoimatutkimus 2022, maaliskuu. Hakupäivä 8.4.2022. <https://www.stat.fi/tilasto/tyti>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Hakupäivä 23.8.2022.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Hakupäivä 28.3.2022. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf

Tutkimuseettinen neuvottelulautakunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Hakupäivä 28.3.2022.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2022. Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittaman hankkeen kuvaus. Hakupäivä 25.4.2022. <https://www.eura2014.fi/ratiepa/projekti.php?projektkoodi=S2218>

Valtakari, Mikko, Ranta, Tommi, Laasonen, Valtteri, Manu, Samuli, Leskelä, Riikka-Leena, Rauhamaa, Heini, Uusikylä, Petri, Huttunen, Hannu-Pekka ja Vauhkonen, Teemu 2018. Yhteistyörakenteet pitkäaikaistyöttömien, pitkäaikaissairaiden ja maahanmuuttajien palveluissa. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160790/32-2018-Yhteistyorakenteet%20pitkaaikaisyttomien%20pitkaikaissairaiden%20ja%20maahanmuuttajien%20palveluissa.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Valtakunnallinen työpajayhdistys 2016. Sosiaalinen vahvistaminen. Hakupäivä 12.4.2022. <https://docplayer.fi/4833025-Sosiaalinen-vahvistaminen.html>

Vuokila-Oikkonen, Päivi & Keskitalo, Elsa 2018. Sosiaalisen kuntoutuksen voimavara- ja ratkaisukeskeiset menetelmät. Teoksessa Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia (toim. Harri Kostilainen & Ari Nieminen). Hakupäivä 6.4.2022.

Vuokila-Oikkonen, Päivi 2021. Nuoren sosiaalinen kuntoutus ratkaisu- ja voimavarakeskeisessä viitekehyksessä. Hakupäivä 8.4.2022. https://www.odl.fi/tiedostot/Yhdistamo/Vuokila-Oikkonen_P_Nuoren_sosiaalinen_kuntoutus_ratkaisu- ja_voimavarakeskeisessa_viitekehyksessa.pdf

Yhdistämö 2021. Kohtaamispaikkatoiminta. Hakupäivä 27.4.2022. https://www.odl.fi/tiedostot/Yhdistamo/Pietila-Litendahl_P__Kaisu_Kohtaamispaikkatoiminta.pdf

Yhdistämö 2022. Yhdistämö. Hakupäivä 8.4.2022. https://www.odl.fi/fi/odl_saatio/sosiaalinen_kuntoutus/yhdistamo/

Hyvä Yhdistämö -hankkeeseen osallistuva nuori,

Nyt sinulla on mahdollisuus vaikuttaa Yhdistämö-hankkeen ryhmätoiminnan kehittämiseen. Teemme opinnäytetyötä aiheesta Yhdistämö -hankkeen nuorten näkemyksistä ryhmätoimintaan osallistumisesta. Sinulla on mahdollisuus kertoa aiheesta vapaasti haastattelussa. Pyydämme lupaa haastatella teitä, jotta saamme tietoa, miten ryhmätoimintaan osallistumista tulisi sinun mielestäsi kehittää.

Haastattelujen avulla kartoitamme siihen osallistuvien näkemyksiä, jotta Yhdistämö-hankkeen asiakkaiden ryhmätoimintaan osallistumista voidaan kehittää. Opinnäytetyön haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja sen voi keskeyttää missä vaiheessa tahansa. Jos olet halukas osallistumaan haastatteluun, pyydämme sinua allekirjoittamaan suostumuslomakkeen. Allekirjoitetun suostumuslomakkeen voi palauttaa Yhdistämö-hankkeen palveluohjaajille 4.11.2022 mennessä. Jotta voimme sopia sinulle sopivan haastatteluaian, voit jättää yhteystietosi suostumuslomakkeen loppuun. Muussa tapauksessa voimme sopia haastatteluaikat palveluohjaajien kautta. Olemme sinuun mahdollisimman pian yhteydessä!

Haastattelu suoritetaan syksyn aikana yhdessä sovittuna ajankohtana ODL:n tiloissa. Tallennamme haastattelut opinnäytetyötä varten ja työn valmistuttua haastattelun tallenteet hävitetään. Haastattelu suoritetaan luottamuksellisesti, joten henkilöllisyys ei tule esille opinnäytetyössä. Opinnäytetyömme julkaistaan osoitteessa www.theseus.fi ensi talven aikana, jolloin se on kaikkien luettavissa.

Jos haluat lisätietoja koskien tutkimustamme ja siihen osallistumisesta, voit olla meihin yhteydessä sähköpostitse.

Ystävällisin terveisin ja yhteistyöstä kiittäen, Oulun ammattikorkeakoulun kolmannen vuosiosionomiopiskelijat.

Sanni Saarikoski ja Jenni Heininen

Annan suostumukseni haastattelututkimukseen osallistumiseen.

Päivämäärä

Osallistujan allekirjoitus

